

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra trestního práva

Problematika dokazování sebeobranu v případě ublížení na zdraví v souvislosti s okolnostmi vylučující protiprávnost

Bakalářská práce

The issue of proving self-defence in the event of bodily harm in connection with circumstances which exclude illegality

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Mgr. Petra Dupáková

AUTOR PRÁCE

Kateřina Kestřánková

PRAHA

2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 23. 12. 2021

Kateřina Kestřánková

ANOTACE

Cílem bakalářské práce je seznámení s problematikou sebeobranu a její dokazování, vytyčit její meze a právní následky. Uvádí terminologii nezbytnou k pochopení tématu. Obsahuje také modelové situace objasňující meze nutné obrany a situace, které se doopravdy staly a jejich řešení právním systémem České republiky.

KLÍČOVÁ SLOVA

*sebeobrana *trestní zákoník *obrana *důkaz *soud *útok

ANNOTATION

The aim of the bachelor thesis is to get acquainted with the issue of self-defense and its evidence, to define its limits and legal consequences. It introduces the terminology necessary to understand the topic. It also contains model situations clarifying the limits of necessary defense and situations that have actually become and their solution by the legal system of the Czech Republic.

KEYWORDS

*selfdefence *penal code *defence *evidence *court *attack

OBSAH

Úvod

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Základní pojmy.....	7
1.1. Okolnosti vylučující protiprávnost.....	7
1.2. Sebeobrana a profesní obrana.....	9
1.3. Útok.....	11
1.4. Subjekty.....	12
1.5. Ublížení na zdraví.....	14
2. Intenzita útoku a obrany.....	15
3. Právní rámec.....	18
4. Dokazování.....	19
4.1. Ohledání.....	20
4.1.1. Prohlídka těla a jiné podobné úkony.....	21
4.1.2. Prohlídka a pitva mrtvoly.....	22
4.2. Výpovědi osob.....	23
4.2.1. Výpověď obžalovaného a obviněného.....	23
4.2.2. Výpověď svědků.....	24
4.3. Obsah zpráv.....	26
4.4. Odborné vyjádření a znalecký posudek.....	27
4.5. Rekonstrukce trestného činu.....	28
5. Posuzované aspekty dokazování sebeobrány.....	29
5.1. Tělesné dispozice oběti i pachatele.....	29
5.2. Zkušenosti subjektu s bojem.....	30
5.3. Použití zbraní.....	32
5.4. Denní doba incidentu.....	34
5.5. Počet subjektů obou stran.....	34
6. Porovnání právního systému s jinou zemí - U. S. A.....	36

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Modelová situace č. 1 – omezení osobní svobody.....	39
Modelová situace č. 2 - Nutná obrana psem.....	45
Modelová situace č. 3 – Bojové umění v praxi.....	50
Skutečná situace č. 1 – nástražné zařízení.....	55
Závěr.....	58
Seznam použitých pojmů a zkratk.....	60
Seznam použité literatury.....	61

ÚVOD

Dokázat sebeobranu se může na první pohled zdát jednoduché. Tato osoba mně napadla, měl jsem právo se bránit. Tak jednoduché to ovšem není. V dokazování sebeobranu hraje roli mnoho důležitých aspektů. Například jak moc byl kdo zraněn, jaké zbraně v incidentu figurovaly, byla sebeobrana úměrná, zranil obránce útočníka až potom co se ubránil či v rámci sebeobranu? Dokonce i časová osa útoku a obrany hraje roli. Byla v době sebeobranu oběť přímo napadena nebo k útoku ještě nedošlo?

Tyto aspekty je velice složité posoudit obzvlášť, nebyli-li tam žádní svědci či kamerový systém, který by incident zaznamenal. V tu chvíli je to takzvaně „slovo proti slovu“ a na scénu nastupují výpovědi obviněného, oběti, znalecké dokazování a další důkazy, které v mnohých případech pomohou k objasnění.

Tato bakalářská práce má za cíl objasnit veškeré aspekty dokazování sebeobranu, přiblížit pojmy týkající se sebeobranu a zároveň laikům a neznalým práva přiblížit tematiku nutné obrany, co je v mezích a co už by se dalo považovat za protiprávní.

Mezi metody použité pro tuto práci patří zejména explanace, dále vědecký popis, komparace a analogie.

I. TEORETICKÁ ČÁST

Tato část práce slouží k seznámení čtenáře s pojmy a danou problematikou, tj. dokazování jak v obecné rovině, tak v konkrétní v souvislosti se sebeobranou.

1. Základní pojmy

1.1. Okolnosti vylučující protiprávnost

Okolnosti vylučující protiprávnost jsou takové okolnosti, které pachatele činu jinak trestného zbavují trestní odpovědnosti. V praxi to znamená, že jednání, které by jinak naplňovalo skutkovou podstatu trestného činu, za těchto okolností od počátku není trestné, protože schází protiprávnost.¹

Například v případě ublížení na zdraví je trestnosti zbaven ten, kdo jednal dle Trestního zákoníku např. při společensky a kulturně prospěšné činnosti. Takovou osobou může být boxer, který ublížil svému protivníkovi, v rámci boje.

Trestní zákoník určuje hned několik okolností vylučující protiprávnost a to §§28-32 – krajní nouze, nutná obrana, svolení poškozeného, přípustné riziko, oprávněné použití zbraně.

Krajní nouze

Krajní nouze jako jedna ze základních okolností vylučující protiprávnost je obsažena v §28 trestního zákoníku, a nachází se tedy na prvním místě v hlavě III. Trestního zákoníku, pojednávající o okolnostech vylučujících protiprávnost. Podle zmíněného ustanovení trestního zákoníku je krajní nouze činem jinak trestným, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem. Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný či ještě závažnější než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.²

Znamená to tedy, že pokud bych šla okolo vozidla, ve kterém je zamčené dítě, nyní podle nové právní úpravy i pes, venku jsou tropické teploty a je tedy jasné, že dítě trpí a hrozí mu újma na zdraví či na životě, jsem v této chvíli oprávněna

¹ MASNÁ, Kateřina. *Okolnosti vylučující protiprávnost*. Epravo.cz [online]. Praha, 2020 [cit. 2022-01-24]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/okolnosti-vylucujici-protipravnost-110612.html>

² JANEČKOVÁ, Eva. *Právní aspekty sebeobrany: Krajní nouze*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-760-7. s. 24

rozbít okénko zamčeného auta a dítě tímto zachránit. Pokud bych okénko vozidla rozbila, aniž by bylo dítě uvnitř, tropické teploty, auto bylo odemčené, či pokud by se uvnitř auta neodehrávala jiná situace ohrožující zájem chráněný zákonem, byl by tento čin považován za trestný (poškození cizí věci - §228 Trestního zákoníku).

Nutná obrana

Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.³

Podstatou nutné obrany je uplatnění práva proti bezpráví. Obránce prosazuje ochranu zákonem chráněných zájmů v nutné obraně tím, že chrání svůj život a zdraví, případně život a zdraví jiného člověka, proti fyzickému útoku. Obránce podle zákona v okamžiku odvracení útoku pachatele nahrazuje služební zákrok v té době nepřítomných veřejných orgánů, zejména policie. Obránce je podle zákona oprávněn nejen k sebeobraně, ale z hlediska občanské solidarity ve stejném rozsahu také k obraně jiného člověka. V případech uvedených v trestním zákoníku je každý občan, pod trestní sankcí, povinen některé trestné činy vyjmenované § 167 trestního zákoníku aktivním jednáním překazit. Typickým případem povinnosti překažení jsou trestné činy vraždy, ublížení na zdraví a znásilnění. Obránce s přihlédnutím ke svým osobním poměrům nemá povinnost jiného bránit způsobem, který by ho vystavil stejnému nebo většímu nebezpečí, než které hrozí napadenému, vždy je však podle okolností povinen učinit jiná vhodná opatření k jeho ochraně. Například ze skrytu před útočníkem přivolat mobilním telefonem na bezplatné non-stop tísňové lince 158 POLICIE pomoc.⁴

Z příslušných právních předpisů lze tedy o nutné obraně vyčíst, že pokud osoba svým činem, který trestní zákoník označuje za trestný, odvrátí přímo hrozící útok vedený proti němu samému či jiné osobě, nelze tento čin považovat za

³ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník, §29

⁴ JUDR. KLOUBEK, Martin. *Jak se bránit proti útoku: Nutná obrana* [online]. 2009 [cit. 2022-01-28]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nutna-obrana/>

trestný, pokud byl proveden pouze k odvrácení útoku, nikoliv k odplatě či prevenci, a v přiměřené míře.

Zásadní rozdíly nutné obrany a krajní nouze

Při krajní nouzi vzniká stav nebezpečí pro dva společenské vztahy chráněné trestním zákoníkem, přičemž jeden z nich je porušen (obětován), aby byl druhý zachráněn.⁵

Nutná obrana je jednáním, kterým se odvrací něčí útok na společenské vztahy uvedené v trestním zákoníku, a jednání v nutné obraně, které je jinak trestné, není trestným činem, jestliže jsou zde splněny podmínky uvedené v příslušném ustanovení trestního zákoníku, tj. jestliže útok přímo hrozil nebo trval⁶ a obrana nebyla zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Přitom je nutno mít na paměti, že u nutné obrany uvedená nepřiměřenost není tímtéž co proporcionalita u krajní nouze, a že u nutné obrany není podmínkou, že útoku bylo možno se vyhnout jinak (subsidiarita), např. Přivoláním dalších osob, jako je tomu u krajní nouze, kde tato subsidiarita, stejně jako proporcionalita podmínkou krajní nouze je.⁷

1.2. Sebeobrana a profesní obrana

Tyto dva pojmy mají ve své podstatě mnoho společného, přesto se ale ve veliké míře liší. Sebeobrana již podle názvu značí, že se jedná o obranu vlastní osoby, či osobního majetku, ale také o obranu svých blízkých a v některých případech, může být využita i k pomoci cizímu člověku před útokem (pokud tím neohrozím sebe). Profesní obrana slouží k ochraně či pomoci někomu cizímu a je za ní vyplácena mzda. Tato kapitola má za cíl objasnit tyto rozdíly a objasnit tyto dva pojmy.

⁵ FENYK, Jaroslav, Roman HÁJEK, Igor STRÍŽ a Přemysl POLÁK. *Trestní zákoník a trestní řád: Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Praha: Linde Praha, 2010. ISBN 978-80-7201-802-4. s. 193

⁶ Viz příloha č. 1 Meze nutné obrany

⁷ FENYK, Jaroslav, Roman HÁJEK, Igor STRÍŽ a Přemysl POLÁK. *Trestní zákoník a trestní řád: Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Praha: Linde Praha, 2010. ISBN 978-80-7201-802-4. s. 193

Sebeobrana

Pod pojmem sebeobrana si mnozí představí kurzy sebeobrany, bojové sporty nebo vycvičené jedince, kteří se dokáží ubránit pomocí hmatů a chvatů či pomocí jiných sebeobranných pomůcek. Ve smyslu slovo sebeobrana znamená využití čehokoliv a to jakkoliv k ubránění sebe sama, jiných osob či majetku.

Nejjednodušší definice popisující, co vlastně sebeobrana je, zní takto: sebeobrana je stav, kdy se jedinec snaží zabránit útočníkovi nebo útočníkům způsobit tělesné zranění nebo smrt a jiné závažné škody. Tento široký pojem zahrnuje spoustu částí, do kterých jednoznačně patří fyzická, psychická, technická a taktická připravenost, dále také morální vlastnosti a v neposlední řadě právní vědomí.⁸

Profesní obrana

Pojem profesní obrana se již nepoužívá tak často jako pojem sebeobrana. A to proto, že mnozí nevědí, co znamená, s pojmem se nesetkali, nebo nemají takové znalosti, aby pojem mohli plně chápat.

Její hlavním cílem je bránit nebo chránit zájem a hodnoty někoho jiného, zpravidla cizího. Dá se vhodně dělit na obranu státu a na komerční obranu, kde je také cílem bránit nebo chránit zájem a hodnoty někoho jiného.⁹

Ochranu státu lze charakterizovat z hlediska profesní obrany těmito znaky:

- 1) Stát a jeho zájmy chrání pracovníci bezpečnostních složek,
- 2) Jedná se o území, zřízení, pořádek a právo,
- 3) Její financování je ze státního rozpočtu a ozbrojené sbory, služby a složky ji realizují,
- 4) Armáda České republiky, Policie České republiky, tajné služby a Obecní policie mají na ní největší podíl,

⁸ NÁCHODSKÝ, Z. *Učebnice sebeobrany pro každého*. Praha: Futurama, 1992.

⁹ LUKÁŠ, Luděk. *Bezpečnostní technologie, systémy a management I*. Zlín: VeRBuM, 2011, 316 s. ISBN 978-808-7500-057.

- 5) Pracovníci této obrany mají speciální zákonné normy, kterými získávají větší pravomoci, než mají jiní občané,¹⁰

Druhým prvkem je komerční obrana, kterou lze také charakterizovat z hlediska profesní obrany pěti znaky:

- 1) Hlavním cílem je obchodní úspěch,
- 2) Ve většině případů jsou zakázky soukromého charakteru a převažuje v nich obrana (ochrana) majetku,
- 3) Pracovníci jsou motivováni platem, ale v některých případech může být motivace vyšší (myslí si, že jde o „poslání, misi, úkol“),
- 4) Reprezentuje ji průmysl komerční bezpečnosti, který je zastoupen soukromými bezpečnostními službami a živnostníky,
- 5) Pracovníci této obrany mají stejné zákonné normy jako každý jiný občan.¹¹

1.3. Útok

Útok je dalším pojmem, který je třeba charakterizovat. Dle mého může být pojem útok velice subjektivní. Někdo může za útok považovat i špatně vedená slova vůči jeho osobě, jiný když do něj někdo omylem strčí a další zase přímé údery.

Útok bývá teorií vymezován různě, nejobecněji bývá charakterizován jako ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, jež je vyvoláno protiprávním jednáním, jako úmyslné protiprávní jednání člověka, nebezpečné určitou měrou pro společnost, které ohrožuje společenské vztahy chráněné trestním zákonem, apod.¹²

Útok a jeho charakteristika tvoří jeden z ústředních pojmů při vymezení základních podmínek nutné obrany. Proto, aby mohl být chápán jako útok v relevantním smyslu z pohledu těchto podmínek, musí mít tento útok určité

¹⁰ LUKÁŠ, Luděk. *Bezpečnostní technologie, systémy a management* I. Zlín: VeRBuM, 2011, 316 s. ISBN 978-808-7500-057.

¹¹ LUKÁŠ, Luděk. *Bezpečnostní technologie, systémy a management* I. Zlín: VeRBuM, 2011, 316 s. ISBN 978-808-7500-057.

¹² MGR. MLČÁK, Miroslav. *Nutná obrana 1. - útok*. Juristic [online]. 2000 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <http://trestni.juristic.cz/45620/clanek/trest3.htm>

znaky, tzn., musí jít o určitý kvalifikovaný útok. Lze mít za to, že k těmto nezbytným znakům náleží:

- reálná existence,
- protiprávnost a nebezpečnost pro společnost,
- bezprostřední hrozba nebo trvání,
- zaměření na zájem chráněný trestním zákonem.¹³

Nauka a praxe vymezuje některé další jeho znaky, když charakterizuje útok dále zejména z hlediska jeho formy provedení (forma jednání) a z hlediska negativního vymezení (co nelze za útok považovat). Útokem nejsou jednání mající povahu bagatelních případů (pouhé nepřístojnosti, nevhodné chování, nezbednosti, dotěrnosti apod.). Útokem ve smyslu nutné obrany není ani nebezpečné chování zvířete, ledaže by šlo o zvíře poštvané člověkem; tento případ by bylo nutno posuzovat jako útok člověka, kde zvíře je jen živým nástrojem v jeho rukou. Za útok ve smyslu §13 trestního zákoníku nelze považovat určitá další lidská jednání, proti nimž není nutná obrana přípustná.¹⁴

1.4. Subjekty

Subjektů, co se týče sebeobranu, může být mnoho. Pod pojmem subjekt si můžeme představit osobu, která se do incidentu zapojila, ať už přímo nebo nepřímo. Může se jednat o útočníka či útočníky/pachatel, oběť či oběti/obránce nebo poškozeného.

Např. dva muži (pachatelé) se rozhodnou vykrást vozidlo stojící na ulici, tudíž rozbijí zadní okénko. Jiný muž (obránce) si jich všimne a snaží se jim zabránit v dokonání této nezákonné činnosti přivoláním policie. To ale pachatele nevyděsí a v činnosti pokračují. Muž se tedy rozhodne zakročit a brání toto vozidlo, jež

¹³ MGR. MLČÁK, Miroslav. *Nutná obrana 1. - útok*. Juristic [online]. 2000 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <http://trestni.juristic.cz/45620/clanek/trest3.htm>

¹⁴ MGR. MLČÁK, Miroslav. *Nutná obrana 1. - útok*. Juristic [online]. 2000 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <http://trestni.juristic.cz/45620/clanek/trest3.htm>

nevlastní, tzv. vlastním tělem. To se pachatelům nelíbí a tak muži dají pár ran pěstí, čímž mu způsobí těžké zranění a z muže se stává oběť. Za nedlouho přiběhne žena, která vozidlo vlastní, tedy poškozená. Po příjezdu policie jsou pachatelé zadrženi a po vysvětlení je určeno kdo má v tomto incidentu jaké postavení.

Dva pachatelé a muž, který vozidlo bránil, byli zapojeni přímo, jelikož konflikt probíhal mezi nimi. Žena, které vozidlo patřilo, byla zapojena nepřímo. Ačkoliv se incidentu neúčastnila, byla způsobena újma na jejím majetku, tedy poškození vozidla.

Pachatel

Pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná.¹⁵

Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepřičetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem; v těchto případech není vyloučena trestní odpovědnost takové osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala.¹⁶

Oběť

Obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.¹⁷

¹⁵ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník, §22, ČESKÁ REPUBLIKA

¹⁶ Tamtéž

¹⁷ Zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), §2, ČESKÁ REPUBLIKA

Znamená to tedy, že dle příkladu z kapitoly 1.4. Subjekty, je obětí muž, který vozidlo bránil, jelikož mu bylo ublíženo na zdraví údery pachatelů, ale i žena, jejíž vozidlo bylo zničeno (majetková újma). Pokud by ale muž na následky zranění zemřel, považovali by se za oběti i jeho příbuzní, kterým byla v důsledku smrti způsobena újma.

1.5. Ublížení na zdraví

Dle trestního zákoníku se ublížením na zdraví rozumí takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření. Těžkou újmou na zdraví se rozumí jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Za těchto podmínek je těžkou újmou na zdraví

- a) zmrzačení,
- b) ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti,
- c) ochromení údu,
- d) ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí,
- e) poškození důležitého orgánu,
- f) zohyzdění,
- g) vyvolání potratu nebo usmrcení plodu,
- h) mučivé útrapy, nebo
- i) delší dobu trvající porucha zdraví.¹⁸

¹⁸ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník, §122, Česká republika

2. Intenzita útoku a obrany

Pokud se někoho zeptáte, co by dělal, kdyby byl napaden, nebo kdyby napadli někoho jemu blízkého, vám odpoví, že by se bránil čímkoliv a jakkoliv jen aby ubránil sebe a své blízké. Z morálního hlediska se to zdá normální, ovšem z právního hlediska by to mohlo mít následky. Součástí definice nutné obrany v trestním zákoníku je i výrok: „Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.“. Tedy podle práva je osoba oprávněna se bránit tak, aby nevznikl větší, nebo stejně závažný následek než ten který hrozil.

Pokud má náš občan v úmyslu použít úspěšně a oprávněně fyzického násilí k obraně, měl by:

1. Zjistit, že byl skutečně na nějaký zájem chráněný trestním zákonem podniknut útok;
2. Odhadnout, jaká škoda z útoku skutečně hrozí (velmi často není totožná se škodou, kterou útočník zamýšlí způsobit)
3. Zvolit vlastní obranou akci, která splňuje tyto podmínky:
 - a. Je způsobilá odvrátit útok;
 - b. Obránce je schopen ji provést;
 - c. Nezpůsobí škodu zřejmě nepřiměřenou škodě hrozící z útoku;
 - d. Není zřejmě nesrovnatelně intenzivnější než útok;
4. Svoji akci uskutečnit v době trvání útoku, nebo v době, kdy již útok bezprostředně hrozí.¹⁹

Splnění všech výše uvedených bodů je pro osobu, která byla napadena poprvé zcela nemožné. V šoku z napadení může být osoba ztuhlá, zmatená a neschopná přemýšlet nad tím, co v dané situaci dělat. Zároveň existují i lidé, kteří v šoku z napadení, zaplaveni adrenalinem, dělají vše možné, aby se ubránili, a po odvrácení útoku již nerozpoznají hranici mezi obranou a následným napadením útočníka, tedy tzv. vracení úderu, čímž naruší meze nutné obrany a již se jedná o napadení.

¹⁹ NOVÁK, Jindřich, Otakar SKOUPÝ a Ivan ŠPIČKA. *Sebeobrana a zákon*. 2. vydání. Praha: KLAVIS, 1991. ISBN 80-900338-0-6. s.58

Ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nemusí být zdaleka vždy na první pohled patrné. Útočník většinou neinformuje předem napadeného o svém úmyslu. Konflikt mezi lidmi, ve kterém bude použito fyzického násilí, se může plynule vyvinout i z běžného sporu. U člověka v silném afektu se prudká gestikulace a pohyb můžou snadno omylem zaměnit za útok. Také existují jednání, u kterých nelze přesně posoudit, zda jsou již útokem.²⁰ Je nám známo, že pocit bezpečí je zcela subjektivní a tedy pocit nebezpečí také. Osoba se může cítit ohrožena i ve chvíli kdy proti ní není veden útok, musí pak tedy umět rozpoznat mez, kdy útok již začal a zahájit proti němu správný způsob obrany.

Přiměřenost určujeme vzhledem ke způsobu útoku a způsobu obrany, což znamená, že se porovnává intenzita útoku a obrany. Při posuzování přiměřenosti je třeba přihlížet ke všem složkám způsobu útoku a není možné absenci nebo nedostatečnou intenzitu nahradit zvýšením meze pro jinou z nich. Pro správné zjištění způsobu útoku jsou podstatná tato kritéria: „význam zájmu, proti kterému útok směřuje, intenzita útoku, prostředky použité při útoku, osoba útočníka, jeho fyzická i duševní výbava, místo a čas útoku a další okolnosti, které útok provázejí“.²¹ Při posuzování přiměřenosti obrany a útoku je zde mnoho kritérií, na které se musí brát zřetel a nelze tedy každý případ soudit stejně.

Slovy, že obrana nesmí být zcela zjevně nepřiměřená, se zákonodárci pokusili určit hranici přiměřenosti obrany v případě, že obránce nepoužije obranu jen tak silnou, jaká je nezbytně nutná pro odvrácení útoku. Kromě přiměřené obrany tak může použít ještě obranu nepřiměřenou, ale nesmí překročit hranici, za kterou by už obrana byla zcela zjevně nepřiměřená. Tímto kritériem by měly být eliminovány chyby obránce v jeho vnímání útoku a posouzení jeho intenzity, které může být v okamžiku útoku podstatně ovlivněno stresem, strachem a jinými negativními okolnostmi plynoucími z útoku.²²

Způsob útoku je významným hlediskem sloužícím k porovnání, protože např. jedna ze stran může mít k dispozici střelnou zbraň, ale použije ji jen k úderu

²⁰ NOVÁK, Jindřich, Otakar SKOUPÝ a Ivan ŠPIČKA. *Sebeobrana a zákon*. 2. vydání. Praha: KLAVIS, 1991. ISBN 80-900338-0-6. s.58

²¹ JANEČKOVÁ, Eva. *Právní aspekty sebeobraný: Právní rukověť*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-760-7. s. 40

²² Tamtéž

pažbou. Pak je následek takového použití zbraně jistě několikanásobně menší, než kdyby byla použita běžným způsobem. To potvrzuje i judikatura, která tvrdí, že „intenzita obrany, a tedy přiměřenost obrany k intenzitě útoku není závislá na použitém prostředku, ale na tom jak ho bránící se použije.“²³

²³ TOBIÁŠOVÁ, Eva. *Nutná obrana*. Diplomová práce. Plzeň: právnická fakulta ZČU, 2013, s. 31

3. Právní rámec

Práva jsou nám v případě trestných činů a sebeobranou vymezena zákonem č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník, který nám definuje několik pojmů. Hlavním pojmem je dle mého názoru zájem chráněný zákonem, bez něhož bychom nemohli zcela určit, které zájmy je nutno chránit a proti kterým jsme oprávněni se bránit. Dalšími důležitými pojmy jsou krajní nouze a nutná obrana, které určují meze obrany. Tyto pojmy jsou blíže popsány v první kapitole této práce – Základní pojmy.

Zákony České republiky zatím nevedly pojem sebeobranu, který je poměrně zásadním v ohledu dokazování sebeobranu. Zákonodárci skryli tento pojem pod nutnou obranu a krajní nouzi, ovšem již nevydali platnou právní definici, která by blíže určila co vlastně sebeobrana je, jak a v jakých mezích se dá použít.

Trestní zákoník dále obsahuje výčet trestných činů a sazby, které za ně lze uložit. Tento výčet nalezneme ve zvláštní části Trestního zákoníku a to zejména HLAVA I. – XIII.

Dále lze při posuzování daných skutečností využít judikatury, zejména usnesení soudů, které již v podobných případech rozhodovaly a analogicky je použít.

4. Dokazování

Dokazování je nezastupitelnou a velice podstatnou částí trestního řízení a považuje se za zvláštní formu poznání určité výseče objektivní reality.

Předmětem trestního řízení je určitý skutek. Hlavním úkolem trestního řízení je zjistit, zda se tento skutek stal, zda je trestným činem a kdo je jeho pachatelem. Je třeba také zjistit okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání. Jde vždy o skutek, který se seběhl v blízké či vzdálené minulosti a který orgány činné v trestním řízení, jimž přísluší jej zjistit a o něm rozhodnout, samy nepozorovaly. Jinak by o něm nesměly konat řízení, byly by z vykonávání trestního řízení vyloučeny, poněvadž by tu byla pochybnost o jejich nepodjatosti (§ 30 odst. 1). Orgány činné v trestním řízení mohou tedy skutek poznat jen tak, že si ho rekonstruují. Činí tak zvláštním postupem, upraveným trestním řádem, který se nazývá dokazování.²⁴

Skutečnost, která má být zjištěna, se označuje jako předmět důkazu. Prostředek, který je používán orgánem činným v trestním řízení při dokazování k poznání skutečnosti, která je předmětem důkazu, se nazývá důkazní prostředek. Je jím ohledání osoby nebo věci, při kterém tento orgán poznává skutečnost přímým dokazováním a vytváří tak přímé poznatky a smysly o pozorovatelných vlastnostech ohledávané osoby nebo věci (o poranění osoby, o poškození věci apod.). Dále je jím výslech osob (obviněného, svědka, znalce), které mohou podat zprávu o skutečnosti, která je předmětem důkazu; orgán činný v trestním řízení, který výslech provádí, tak získává svou smyslovou činností přímý poznatek o tom, co tyto osoby vypovídají. Konečně je jím seznamování se orgánu činného v trestním řízení s obsahem zpráv o předmětu důkazu zachycených na věcech – písemně či jinak:

- a. Čtení obsahu písemné zprávy,
- b. Promítnutí filmu,
- c. Přehrání zvukového záznamu,

²⁴ DOC. JUDR. JELÍNEK, Jiří CSc. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-630-3. s. 312

d. A jiné.

Důkazním prostředkem v procesním smyslu je tedy vlastní procesní činnost orgánu činného v trestním řízení, která slouží podle trestního řádu k poznání skutečností.²⁵

Dokazování se provádí ve všech stádiích trestního řízení a to v přípravném řízení, kde jde zejména o shromáždění a obstarání důkazů pro potřeby řízení, dále stádium předběžného projednání obžaloby ve kterém se provádějí důkazy ke zjištění skutečnosti, zda má obžaloba spolehlivý podklad pro hlavní líčení. V hlavním líčení se provádí dokazování v nejširším rozsahu a to za účelem zjištění okolností, skutečností ale i pachatele. V odvolacím řízení lze dokazování provádět v širokém rozsahu ovšem ne tak aby to znamenalo nahrazení činnosti soudu prvního stupně. A v posledním stádiu výkonu rozsudku se dokazování provádí pro opatření podkladu pro rozhodnutí, např. v řízení o podmíněném propuštění.

Dokazování co se týče důkazu sebeobrany, je velice rozsáhlý okruh činností orgánů trestního řízení, vzhledem ke komplexnosti případů. V každé události figurují jiné subjekty, jsou zde jiné okolnosti a celá událost může probíhat zcela odlišně od ostatních.

4.1. Ohledání

Účelem ohledání je přímým pozorováním objasnit skutečnosti důležité pro trestní řízení. Ohledáním orgány činné v trestním řízení získávají poznatky o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, které samy bezprostředně vnímají svými smysly a které předepsaným způsobem dokumentují, čímž zajišťují jejich procesní hodnotu pro následující stadia trestního řízení. Ohledání se zpravidla provádí v počátečních fázích trestního řízení, ale může být provedeno v jakémkoli jeho stadiu.²⁶

Ohledání osoby je ve své podstatě narušením lidské svobody, kterou zajišťuje Listina základních práv a svobod. Při takovém ohledání se musí dbát, aby nebyla

²⁵ DOC. JUDR. JELÍNEK, Jiří CSc. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-630-3. s. 315

²⁶ POKORNÝ, Aleš. *Důkazní prostředky v trestním řízení*. Praha, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Doc. JUDr. Jaroslav Fenyk, PhD. s. 44

ohrožena lidská důstojnost. Prohlídce je povinen podrobit se každý, tedy obviněný, poškozený i svědek, i když má právo odepřít výpověď.

Trestní řád vyjmenovává čtyři druhy ohledání:

- a) prohlídka těla a jiné podobné úkony,
- b) prohlídka a pitva mrtvoly a její exhumace,
- c) vyšetření duševního stavu.

V trestním řádu výslovně neuvedené, ale neméně významné, je také:

- a) ohledání věci,
- b) ohledání místa činu.²⁷

4.1.1. Prohlídka těla a jiné podobné úkony

Prohlídku těla a jiné podobné úkony upravuje trestní řád v § 114. Prohlídce těla je povinen se podrobit každý, je-li nezbytně třeba zjistit, zda jsou na jeho těle stopy nebo následky trestného činu. Trestní řád zde uvádí povinnost podrobit se prohlídce těla a tato povinnost může být, po řádném předchozím poučení, vymáhána možností uložení pořádkové pokuty dle § 66. Prohlídku těla provádí v prvé řadě lékař, ale může ji provádět také jiná osoba, ovšem téhož pohlaví. Výsledek prohlídky těla se protokuluje. Protokol může být doplněn foto nebo videodokumentací.²⁸

Tato prohlídka je zejména důležitá právě u případů ublížení na zdraví při sebeobraně, díky ní lze přesněji určit, jak závažné následky nastaly, čím byly způsobeny a zda jsou život ohrožující. Na základě protokolu, který z takové prohlídky vznikne, lze určit míru sebeobrany, a tedy její intenzitu, která se následně porovnává s intenzitou útoku, jenž je zkoumán a posuzován dle jiných důkazních materiálů.

U případů znásilnění je prohlídka těla obzvláště důležitá. Znalec, v tomto případě soudní lékař musí v rámci prohlídky zajistit stopy na těle, které by mohly dokazovat znásilnění, např. stopy spermatu či poševního sekretu, sliny, nebo jiné

²⁷ POKORNÝ, Aleš. *Důkazní prostředky v trestním řízení*. Praha, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Doc. JUDr. Jaroslav Fenyk, PhD. s. 44

²⁸ POKORNÝ, Aleš. *Důkazní prostředky v trestním řízení*. Praha, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Doc. JUDr. Jaroslav Fenyk, PhD. s. 45

biologické stopy, které by napomohly usvědčit pachatele. Problém přichází tehdy, kdy se znásilněná osoba rozhodne nejdříve mlčet o této události, ať už ze studu, psychiky či ochrany násilníka, a tzv. zamete všechny stopy tím, že se osprchuje, převlékne a vyhodí oblečení, které měl/a při incidentu na sobě. Odborníci radí po znásilnění jít ihned na policii, v takovém stavu, v jakém vás násilník zanechal, aby mohla být provedena prohlídka a byly zachovány všechny stopy, které byly na těle i oblečení zachovány (např. vzorek spermatu, podle kterého by následně mohl být pachatel usvědčen).

To platí, zejména pokud se během události podařilo oběti využít nutné obrany a pachateli po způsobení zranění utéct. Využitím stávajícího stavu oběti se shromáždí nutné důkazy o napadení a znásilnění a při soudním řízení nebude sporu, že šlo o nutnou obranu.

Pokud při útoku či sebeobraně byla užitá zbraň, která nebyla dosud nalezena, lze prohlídkou i podle ran na těle určit o jakou zbraň se jednalo (bodná, sečná, tupý předmět, střelná) a její přibližnou velikost. Na základě popisu zbraně z lékařské zprávy může dále policejní orgán zahájit pátrání k nalezení věci a pomocí ní pak usvědčit pachatele.

4.1.2. Prohlídka a pitva mrtvoly

Prohlídku a pitvu mrtvoly a její exhumaci upravuje trestní řád v § 115, přičemž se k těmto úkonům přistoupí, vznikne-li podezření, že smrt člověka byla způsobena trestným činem. V souvislosti s tímto ustanovením je nutno rozlišovat tzv. zdravotní pitvu a tzv. soudní pitvu. Zdravotní pitva se provádí zpravidla u osob zemřelých ve zdravotnickém zařízení, podle rozhodnutí vedoucího zařízení. Pokud je zde podezření, že smrt nastala cizím zaviněním, musí se tato skutečnost nahlásit příslušnému orgánu a následně se již jedná o soudní pitvu. Účelem prohlídky a pitvy mrtvoly je zjistit příčinu (příp. pravděpodobnou příčinu) úmrtí, včetně popisu mechanismu vzniku jednotlivých zranění, možnosti záchrany zemřelého v případě včasné odborné pomoci nebo za užití jiných postupů atd.²⁹

²⁹ POKORNÝ, Aleš. *Důkazní prostředky v trestním řízení*. Praha, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Doc. JUDr. Jaroslav Fenyk, PhD. s. 46

Pokud následkem sebeobranu dojde k úmrtí, je znalec schopen pomocí soudní pitvy určit přesnou příčinu smrti, tedy jaká zranění byla smrtelná. Zároveň dle nových poznatků dokáže na základě ztuhlosti a pozice svalů určit i odkud kam byla rána či střela vedena a v jaké přibližné pozici byl ten, kdo ji způsobil.

Pokud by například bylo pitvou prokázáno, že osoba, na které se pitva provádí, byla zasažena střelou ve směru od spodu nahoru, bylo by zcela jasné, že střelec byl v tomto případě na zemi či pod zasaženým a tudíž lze předpokládat, že střelec mohl být v nevýhodné poloze na zemi, kde mohl být v ohrožení. Pokud by při prohlídce těla střelce našli značné strangulační rýhy (stopy po škrtidle), či hematomy v oblasti krku, nebo jakékoliv jiné známky útoku, který mohl vést ke smrti, nebo smrtelnému zranění vzniklo by podezření, že usmrcený byl vlastně útočníkem, proti kterému se střelec bránil střelnou zbraní, a šlo by o posuzování nutné obrany.

4.2. Výpovědi osob

Výpověď osob je prostředek, kterým se soudní orgán snaží zjistit objektivní skutečnosti ohledně předmětu dokazování. Obžalovaný, obviněný nebo svědci podávají subjektivní informace a skutečnosti, které soudní orgán vnímá svými smysly a jeho úkolem je, na základě těchto výpovědí vyvodit skutečnou událost a následně ji posoudit.

4.2.1. Výpověď obžalovaného a obviněného

Výslech obžalovaného je upraven dle zákona č 141/1961 Sb. Trestní řád, §§207-208 následovně:

§207 - (1) Po přednesení obžaloby a vyjádření poškozeného vyslechne předseda senátu obžalovaného k obsahu obžaloby, a byl-li uplatněn nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, též k tomuto nároku.

(2) Protokol o dřívější výpovědi obžalovaného se přečte jen tehdy, když se jedná v nepřítomnosti obžalovaného, když obžalovaný odepře vypovídat anebo

když se objeví podstatné rozpory mezi jeho dřívější výpovědí a jeho údaji při hlavním líčení a byl-li výslech proveden po sdělení obvinění způsobem odpovídajícím ustanovením tohoto zákona. Na tyto rozpory je třeba obžalovaného upozornit a dotázat se ho na jejich příčinu.

§208 - Je-li obžalovaných několik, předseda senátu může učinit opatření, aby obžalovaný byl vyslýchán v nepřítomnosti spoluobžalovaných. Obžalovaného však je třeba vždy ještě v průběhu dokazování seznámit s obsahem výpovědi spoluobžalovaných, kteří byli vyslýcháni v jeho nepřítomnosti.

Výpověď obviněného má v trestním řízení dvojí funkci. Jednak je jedním z důkazních prostředků a jednak je prostředkem vlastní obhajoby obviněného. Právě obviněný totiž může podat nejuplněnější a nejvěrnější informace o skutku, který je předmětem trestního řízení. Výsledek trestního řízení se ale obviněného bezprostředně dotýká a tato zainteresovanost zpravidla ovlivňuje důkazní hodnotu jeho výpovědi. Obviněný se přitom může hájit způsobem, jaký uzná za vhodný, není povinen vypovídat, k výpovědi nesmí být žádným způsobem donucován a ve své výpovědi může uvádět i nepravdu. Případné doznání obviněného ale nezabavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny okolnosti případu a doznání obviněného tedy nemůže být jediným důkazem ve věci.³⁰

4.2.2. Výpověď svědků

Dokazování svědeckou výpovědí patří k nejvíce běžným praktikám důkazu. Svědek neboli osoba, která byla přítomna u činu a viděla, co se stalo, nebo je jí známa jiná okolnost, která by pomohla k objasnění případu, musí pravdivě a co nejlépe popsat situaci a následně odpovědět na otázky soudního orgánu. Pokud byly u incidentu přítomni svědci, je pak svědecká výpověď nejvíce užitečným důkazem, hned po kamerových záznamech, které nabízejí pohled na objektivní pravdu. V trestním řízení nelze určit, který důkaz má větší váhu, lze pouze říci, který nám přinesl více informací o dané skutečnosti. V teoretické rovině se jedná o to samé jen s tím rozdílem, že svědci mohou být ovlivněni subjektivním názorem,

³⁰ Vondruška, F. In Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. C.H.Beck, 2003, s. 378-379.

nebo vztahem k oběti či obviněnému. Na rozdíl od toho kamerový záznam ukazuje objektivní pravdu.

Výpověď svědka je upravena v trestním řádu v hlavě páté, oddíle druhém v § 97 až § 103. Trestní řád ovšem neuvádí žádnou definici svědka. Výkladem lze ale svědka definovat jako osobu rozdílnou od osoby obviněného, která byla vyzvána orgánem činným v trestním řízení, aby jako svědek vypovídala o tom, co je jí známo o trestném činu, jeho pachateli a o okolnostech důležitých pro trestní řízení, přesněji o okolnostech, které viděla, slyšela nebo jinak vnímala svými smysly.³¹

Každý účastník trestního řízení má určitá práva a povinnosti. Trestní řád ukládá svědkům tyto povinnosti:

- a) dostavit se k výslechu,
- b) vypovídat,
- c) podrobit se konfrontaci a rekognici (§ 104a, § 104b trestního řádu),
- d) podrobit se vyšetření duševního stavu znalcem (§ 118 trestního řádu),
- e) podrobit se úkonům vedoucím k zjištění jeho totožnosti, nelze-li ji zjistit jinak.

Práva svědka tvoří:

- a) právo odepřít výpověď,
- b) právo podat svědectví ve své mateřském jazyce nebo v jazyce, o kterém prohlásí, že jej ovládá,
- c) právo na právní pomoc advokáta,
- d) právo ohroženého svědka na poskytnutí informací o pobytu obviněného nebo odsouzeného dle § 44a trestního řádu,
- e) právo ohroženého svědka na poskytnutí ochrany dle § 55 odst. 2, § 209 trestního řádu (v návaznosti na zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením),

³¹ Fenyk, J. In Císařová, D., Fenyk, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 333

f) právo na náhradu nutných výdajů a prokázaného ušlého zisku dle § 103 trestního řádu.

Osoba předvolána k dostavení se a podání svědectví, má povinnost se dostavit a vypovídat o všech skutečnostech jemu známých, které by pomohly objasnit trestný čin, jeho pachatele či jiné okolnosti předmětu řízení. Jestliže se svědek nedostaví i přes řádné předvolání a bez dostatečné řádné omluvy, může být předveden. Na následky nedostavení se musí být předem upozorněn v předvolání.

Z povinnosti dostavit se jsou vyňaty osoby požívající diplomatických imunit a výsad dle § 10 odst. 1 trestního řádu, které jsou také současně vyňaty z povinnosti svědčit. Z povinnosti vypovídat jsou dále vyňaty osoby jejichž výslech je zakázán dle § 99 trestního řádu, osoby, které mají právo odepřít výpověď dle § 100 trestního řádu, poslanci a senátoři Parlamentu České republiky, týká-li se svědectví skutečností, které se dověděli v souvislosti s výkonem svého mandátu (toto právo je zachováno i poté, co přestanou být členy Parlamentu ČR) a soudci Ústavního soudu, týká-li se svědectví skutečností, které se dověděli v souvislosti s výkonem své funkce (opět je zachováno i poté, co přestali být soudci Ústavního soudu).³²

4.3. Obsah zpráv

Seznámení se s obsahem zpráv soudním orgánem, lze považovat za nejpodstatnější důkazní materiál. Jedná se například o zvukové záznamy, videozáznamy, fotodokumentace, písemné zprávy a jiné. Tyto zprávy poskytují naprosto objektivní pohled na věc, kterou soudní orgán může vnímat svými smysly a využít informací důležitých pro trestní řízení.

Obsahem těchto zpráv např. u kamerového záznamu, může být průběh celého incidentu, nebo jeho části, což soudnímu orgánu značně napomůže v hledání objektivní pravdy. Zvukový záznam může poskytnout částečné nahlédnutí do situace, která je předmětem řízení, ať už se jedná o zvukový záznam samotného

³² POKORNÝ, Aleš. *Důkazní prostředky v trestním řízení*. Praha, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Doc. JUDr. Jaroslav Fenyk, PhD. s. 37

incidentu nebo toho, co incidentu předcházelo. Za fotodokumentaci lze považovat jakékoliv fotky důležité pro trestní řízení, ovšem fotodokumentace může představovat problém a rozpory pokud by se jednotlivým fotkám zaměnilo pořadí a nebylo by jisté, která osoba s útokem začala. Ovšem moderní technologie již disponují funkcí ukázat datum a čas pořízení fotky.

4.4. Odborné vyjádření a znalecký posudek

Výkon znalecké činnosti je upraven Zákonem č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech a prováděcími vyhláškami – Vyhláškou č. 504/2020 Sb. o znalečném a Vyhláškou č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti.

Znalcem se rozumí fyzická osoba zapsána v seznamu znalců, oprávněna k výkonu znalecké činnosti tedy zejména zpracování a podání znaleckého posudku, jeho doplnění nebo vysvětlení.

Odborné vyjádření, odborný posudek, odborná stanoviska či konzultace v oboru zpracovává a poskytuje nejen soudní znalec, znalecká kancelář či znalecký ústav, ale i jiná fyzická či právnická osoba, která má potřebné odborné předpoklady. V tomto je tedy zásadní rozdíl od znaleckého posudku, který primárně zpracovává pouze znalec, znalecká kancelář nebo znalecký ústav. Odborné posouzení či vyjádření pak může vyhotovit i odborník, který nemusí být nutně jmenovaný znalec, a to např. na základě živnostenského oprávnění. V případě písmoznaleckého zkoumání jsou sice postupy, metody i výstup (tedy závěr) zkoumání zcela totožné jako při zpracování znaleckého posudku, přesto je nutno zdůraznit, že odborné vyjádření (posouzení, stanovisko, konzultace) nenahrazuje znalecké zkoumání a znalecký posudek.³³

Dle trestního řádu nejprve soudní orgán obstará k objasnění odborných otázek odborné vyjádření. Nepostačuje-li k objasnění odborné vyjádření, přibere se znalec, který vystaví znalecký posudek.

³³ HORNYCHOVÁ, Helena. *Kriminalistika a písmoznalectví: znalecký posudek* [online]. In.: 2022 [cit. 2022-02-23]. Dostupné z: <https://www.hornychova.cz/znalecky-posudek/>

V mnohých případech je znalecký posudek jediným důkazem projednávané věci vedle výpovědí obviněného a poškozeného. Jsou to případy, kdy nebyli přítomni svědci ani neexistuje kamerový či jiný záznam události. Pak jsou znalecké posudky jediným a tedy velice důležitým důkazem.

4.5. Rekonstrukce trestného činu

Rekonstrukce je ve své podstatě jakési obnovení či znovupoznání. U rekonstrukce trestného činu se jedná přímo o znovuobnovení situace a okolností, za kterých byl trestný čin spáchán podle výpovědí obviněného, podezřelého, poškozeného či svědka. Jde zde o poznání, zda dané skutečnosti z výpovědí opravdu mohly nastat, nebo jsou zcela nemožné. Tento důkazní prostředek se využívá zejména, jestliže jiné důkazy zcela nepostačují k objasnění věci.

Rekonstrukce lze velmi dobře použít ke zjištění a ověření základních skutkových okolností trestného činu, tj. ke zjištění a ověření skutečnosti, že se trestný čin stal určitým způsobem, individuálně určitým nástrojem, na určitém místě, při určité poloze poškozeného, případně svědka, v určité časové návaznosti apod.³⁴

Nejde tedy jen o poznání, zda se trestný čin stal určitým způsobem, rekonstrukcí se může i dokázat zda svědek svědčí pravdivě a zda doopravdy mohl danou událost vidět tak, jak ji popsal a nesnaží se jen křivou výpovědí napomoci jedné ze stran.

³⁴ DOC. JUDR. JELÍNEK, Jiří CSc. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-630-3. s. 372

5. Posuzované aspekty dokazování sebeobrany

Dokazování sebeobrany je velice složitý proces. Každý případ se od sebe liší a nikdy nejsou dva zcela stejné. Při posuzování zda byla sebeobrana v mezích zákona, musí soudní orgán přihlížet na mnoho faktorů, okolností a přihlížet na důkazní materiál, který je ne vždy tak obsáhlý jak by bylo potřeba. Mezi důkazní materiály patří výpovědi svědků, kamerové záznamy, znalecké posudky ale i zpráva z ohledání místa činu, která může napomoci objasnit nejasnosti případu.

Mezi aspekty, které soudní orgán musí posoudit, řadíme například:

- a) Tělesné dispozice oběti i pachatele,
- b) Zkušenosti subjektu s bojem (bojové sporty),
- c) Použití zbraní,
- d) Denní dobu incidentu,
- e) Počet subjektů obou stran případu.

Již odjakživa je nám známo, že silnější vždy přepere slabšího. Pokud se ovšem jedná o sebeobranu, ne vždy tomu tak je. Lidé často mívají pocit a nutkání v sebeobraně použít vše, jen aby ubránili sebe a své blízké ovšem velká většina z nich neví, nebo nedokáže odhadnout, do jaké míry jsou oprávněni se bránit v té určité situaci. Výše uvedené aspekty mají právě za cíl jednotlivé situace odlišovat a jakýmsi způsobem stanovit, co je „povoleno“.

5.1. Tělesné dispozice oběti i pachatele

Výška a váha oběti a pachatele je důležitým aspektem při posuzování přiměřenosti sebeobrany. Např.: V případě, že dojde k pěstnímu souboji, pachatel muskulaturní postavy se 120 Kg tělesné váhy, proti oběti značně hubené bez nadbytečné svalové hmoty se 70 kg tělesné váhy, je zcela jasné, že pokud by se oběť měla bránit, samotné amatérské údery, kopy, hmaty a chvaty nepostačí vzhledem k nedostatečné síle vůči pachateli, jako jediná možnost se tedy jeví, použít cokoliv vhodného k odvrácení útoku. (Situace se odehrává za předpokladu žádných přihlížejících či možnosti ihned přivolat pomoc). Stejný princip by se dal použít i v případě, pokud by si pachatel a oběť „vyměnili role“. Pachatelem by byl

slabší jedinec, který napadnul silnější oběť. V tomto případě, pokud by se opět jednalo pouze o napadení pěstití beze zbraně a oběť by se bránila zbraní i přes to, že by zjevně stačilo použití vlastní síly, jednalo by se o zcela zjevně nepřiměřenou obranu.

Někdo by mohl v tomto případě namítat, že menší a hubenější je alespoň hbitý a mohl utéct, čímž by se útoku vyhnul. Pokud ale okolnosti útoku zabraňovaly, či osoba nezaregistrovala náznaky, že k útoku dojde, nebyla pak jiná možnost než sebeobrana.

5.2. Zkušenosti subjektu s bojem

Skoro každý má již povědomí o existenci bojových sportů a sebeobránných systémů. Méně občanů ČR má však povědomí jak taková znalost bojových sportů ovlivňuje podmínky nutné obrany.

Jakožto osoba zapsána v Českém svazu karate mám o podmínkách užití bojových sportů mimo dojo povědomí, ovšem v ohledu nutné obrany je toto novinkou i pro mne. Na základě této bakalářské práce a vlastní zvědavosti, jsem se optala i dalších karatistů a judistů, s předešlým vysvětlením pojmu nutná obrana, zda vědí, jak by v takovém případě figurovala jejich znalost bojového sportu. Odpověděli následovně:

Karatista č. 1: *„Jsem člověk jako každý jiný a to, že jsem se rozhodl jít cestou bojových sportů, mi dává jen výhodu, když mně někdo napadne.“*

Karatista č. 2: *„Určitě si myslím, že mám lepší znalosti ohledně těla a technik než laik, ale nemyslím si, že bych měl odpovídat za způsobené zranění ze sebeobrány.“*

Judista č. 1: *„Dle mého názoru je judo pouze o užití síly, váhy a pohybu protivníka, tudíž se tímto naše síly vyrovnávají a já mám jen tu výhodu, že vím jak využít tu jeho k dostání ho na zem nebo do mnou chtěné polohy.“*

Judista č. 2: „Jsem si vědom toho, že znalost a umění bojových sportů je bráno, jako kdyby měl člověk zbraň či něco navíc, ale pokud na mě bude někdo útočit pěstmi, tak tam přeci nebudu jen tak stát a čekat na úder jen proto, že dělám judo.“

Takto se vyjádřili osoby, které bojové umění praktikují již několik let a jsou na vysoké úrovni v rámci těchto sportů.³⁵ Jak na to pohlíží zákon?

Nejvyšší soud se k této problematice vyjádřil takto:

*„Ovládá-li útočník určitý tzv. bojový sport či bojové umění na takové úrovni, aby je mohl uplatnit v praxi, pak není vyloučeno jejich použití vůči napadenému považovat za prostředek, jímž lze dosáhnout zvýšení intenzity útoku, a tedy i závažnosti způsobeného následku“.*³⁶

Z daného vyjádření by se dalo chápat, že umění bojového sportu je bráno jako držení a použití zbraně.

Jestli je tedy možné využít střelné zbraně, kterou lze objektivně považovat za jeden z nejvíce nebezpečných a destruktivních prostředků, i proti neozbrojenému útočníkovi, lze k nutné obraně užít i bojového umění a to i v případě, že útočník nemá zbraň či obdobnou speciální vybavenost. Takové užití však musí být ospravedlnitelné ve smyslu nutné obrany. Podstatným rozdílem oproti jiným prostředkům na zvýšení intenzity obrany či útoku je skutečnost, že např. u zbraně se může daná osoba rozhodnout, zdali jí užije, či ne. Když se ale třeba zkušený karatista rozhodne někoho udeřit, byť v sebeobraně, nemůže se rozhodnout, jestli ho udeří pomocí „laického“ úderu, či úderu karate. Onen prostředek je totiž jeho integrální částí, kterou na rozdíl od jiného prostředku, např. zbraně, zbraně nelze oddělit. Může ovlivnit pouze to, jak tento prostředek využije.³⁷

Kromě prokázání skutečnosti, že obránce skutečně ovládal bojové umění, je dále nutné prokázat, že jej v daném konfliktu užil jako prostředku zesílení obrany či útoku a jestli daným užitím došlo ke vzniku škody, která byla útočníkovi

³⁵ Dotazování ze dne 21.1.2022 - Osoby si nepřály uvedení jmen do bakalářské práce.

³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2007, sp. zn. 3 Tdo 111/2007

³⁷ VERNER, Lukáš. *Nutná obrana v souvislosti s osobami praktikujícími bojová umění*. Brno, 2019. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Doc. JUDr. Marek Fryšták, PH.D.

způsobena.³⁸ V případě intenzivního excesu nutné obrany³⁹ je rozdílem mezi laikem a osobou praktikující bojové umění fakt, že laik toto zranění mohl způsobit z nedbalosti, kdy se z nedostatečných znalostí zákona spoléhal, že míra obrany je v stále v mezích. V tomto případě mu je přiznán trestný čin z nedbalosti. Ovšem pokud tento exces způsobila osoba praktikující bojové umění, musí se dokázat, že tato osoba opravdu bojové umění znala, k obraně jej použila a zranění tímto způsobila.

Dle mého názoru je znalost umění bojových sportů pouze výhodou na straně obránce. Ovšem jako u jakékoliv jiné zbraně (jak bude popsáno v následující kapitole 5. 3. použití zbraní), jde o způsob použití nikoliv o typ potažmo druh užití zbraně. Z toho vyplývá: je-li znalost bojových sportů považována na stejné úrovni jako použití zbraně, měla by být i stejně posuzována. Jestliže osoba praktikující bojová umění užije chvat, kterým útočníka dostane k zemi, kde ho může zadržet na dobu nezbytně nutnou do příjezdu Police ČR či jiného oprávněného orgánu (§ 76 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním), zvolila nejméně násilné užití bojového umění. Pokud se ovšem tato osoba rozhodne užití údery a kopy, kterými útočníka zraní, lze již polemizovat nad přiměřeností obrany.

5.3. Použití zbraní

Použití zbraní je při posuzování přiměřenosti útoku a obrany naprosto zásadní. Mnoho lidí po prostudování zákona má za to, že proti noži se nesmí bránit střelnou zbraní, protože by to bylo nepřiměřené. Jak už bylo výše řečeno: Nejde o druh použité zbraně, nýbrž o způsob jejího použití. Zároveň bych doplnila vlastní výrok, který je v jisté míře shodný s tím předchozím⁴⁰: Při nutné obraně jde o bránění ohroženého zájmu, pokud je útokem ohroženo zdraví, smím se bránit způsobem,

³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2009, sp. zn 3 Tdo 1380/2009

³⁹ Teorie trestního práva rozlišuje dva typy vybočení z mezí nutné obrany, tzv. exces: exces extenzivní – obranné jednání je provedeno v době, kdy útok ještě bezprostředně nehrozí, nebo již byl ukončen, exces intenzivní – obrana byla zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.

⁴⁰ Nejde o druh použité zbraně, nýbrž o způsob jejího použití.

který ohrozí nanejvýš⁴¹ zdraví. Jsem-li ohrožena na životě, mohu svou obranou ohrozit nanejvýš život.

Příklad: Útočník započal útok pěstmi proti obránci. Obránce je legálním držitelem střelné zbraně, kterou proti útočnickovi vytáhne, má ovšem v úmyslu střelnou zbraň použít pouze k úderu pažbou a taky tak učiní. Útočník se stáhne a v útoku nepokračuje. Nutná obrana byla tedy přiměřená a efektivní. Pokud by obránce na útočníka vystřelil, dala by se obrana považovat za zcela zjevně nepřiměřenou, vzhledem k tomu, že obránci hrozila újma na zdraví (vzniklé hematomy, či naražené části těla), ale on ve své obraně způsobil újmu na životě.

V této situaci by se daly uplatnit aspekty i z předchozí kapitoly 5.1. Tělesné dispozice oběti i pachatele. Vezmeme-li v úvahu stejnou situaci, ovšem útočníkem by byl značně větší a silnější muž a obětí hubený muž malého vzrůstu. Oběť by se pokusila o úder pažbou, ovšem s útočníkem to nic neudělalo, vzhledem k jeho robustní postavě. U takto silné osoby je dokázáno, že správně vedeným úderem může dojít jak k těžkému ublížení na zdraví, tak dokonce i ke smrti. Oběť je tedy tímto ohrožena i na životě a po předchozím selhání úderu pažbou vystřelí na útočníka. Oběť se tedy ubránila útoku, který se předem snažila odvrátit méně závažným úderem pažbou, hrozila újma na životě oběti, která byla ochráněna újmou na životě útočníka. Tato obrana se dá považovat za přiměřenou vzhledem ke všem aspektům události. Muselo by se ale dokázat, že útočník se opravdu chystal k silnému úderu, který by mohl oběť ohrozit na životě.

Ohledně sebeobranu žen vyvstává otázka, jak zákon pohlíží na pepřové spreje užití k sebeobraně. Pokud je pepřový sprej užit v mezích nutné obrany pak je jeho použití na území ČR legální. Komerční a běžně dostupné pepřové spreje byly vynalezeny tak, aby neohrožovaly život ani zdraví. Způsobují silnou bolest a další nepříjemné účinky, jako je pálení sliznice, kašel či slzení očí.⁴² Pepřový sprej nám správným použitím zajistí čas na útěk a přivolání pomoci a zároveň útočnickovi nezpůsobí újmu na zdraví ani na životě, jen bolest a další nepříjemné účinky.

⁴¹ Užití slova nanejvýš, protože při nutné obraně jde o ochranění zájmů, stejně tak jako způsobit co nejmenší újmu obranným jednáním.

⁴² TEICHERT, Damian. *Pepřový sprej v zahraničí a v česku*. SpyShop [online]. 2020, 9.2.2020. Dostupné z: https://www.spyshop24.cz/blog_cz/peprovy-sprej-v-zahranici-a-v-cesku/

5.4. Denní doba incidentu

Čas, kdy se incident odehrál, má zájem spíše na ztížení podmínek subjektů než na dokazování samotném. Odehraje-li se útok v takovou hodinu, kdy je venku ještě tma, oběť mnohdy útok nečeká nebo útočníka do poslední chvíle nevidí. To, že útočníka nevidí či nevidí, co se úplně přesně odehrává, zda má nebo nemá zbraň, jaký má výraz na tváři a další okolnosti, které by oběti napomohli rozeznat situaci, má často za následek, že oběť vnímá útok horší než doopravdy je a užije nepřiměřené síly k jeho odvrácení. Může také dojít k omylu, kdy zpoza rohu vyběhne sportovec, který si šel zaběhat ve večerních hodinách a vyděšený kolemjdoucí se tak lekne, že vyběhnutí považuje za útok a začne se bránit, čímž může způsobit újmu na zdraví.

Večerní či noční hodiny jsou mnohými považovány za nejnebezpečnější denní dobu, co se napadení týče. Je to právě z důvodu špatné viditelnosti, které útočníci využívají k momentu překvapení, ale také proto, že na případných kamerových záznamech není záběr tak čitelný jako ve dne. Zároveň je to také dobou kdy mnohé noční či večerní podniky zavírají a alkoholem posilnění jedinci vyrážejí domů a je známo, že někteří z nich vyhledávají konflikty, které pak končí rvačkou.

5.5. Počet subjektů obou stran

Tento aspekt je z mého pohledu velice důležitým. Přiměřenost sil (útoku a obrany) je jednou z hlavních podmínek nutné obrany, pokud je tedy jedna síla mnohonásobně vyšší, není pak útok ani obrana přiměřená. Je-li vyšší počet subjektů na straně útoku, jedná se o tzv. přesilovku, kdy více pachatelů útočí na jednu oběť. Aby oběť útok odvrátila, musí vynaložit zvýšeného úsilí, i tak jsou její šance malé. Jedná-li se o jednoho pachatele a obránců je značně větší počet, jde pak o zcela zjevně nepřiměřenou obranu. Větší skupiny ať už pachatelů či obránců mívají větší tendence k agresí a špatně usuzují, kdy je „opravdu dost“. Tento jev se nazývá skupinové chování.

Masové jevy jsou skupinovým chováním, které:

1. vzniká relativně spontánně,
2. vyvíjí se neplánovitě,
3. je relativně neorganizované a nepředvídatelné,
4. závisí na vzájemné stimulaci účastníků.⁴³

Jednotlivci se vzájemně ovlivňují a svým jednáním podněcují ostatní k tomu stejnému a agrese mnohdy eskaluje.

Často se i stává, že ze situace jeden pachatel proti jedné oběti se vyhocením situace do incidentu zapojí i kolemjdoucí, nebo přistojící a počty subjektů obou stran mohou narůstat.

⁴³ BROCH, H. 2013. *Teorie masového šílenství: příspěvky k psychologii politiky*. Praha: Academia.

6. Porovnání právního systému s jinou zemí - U. S. A

Pojem sebeobrany obsahuje v každé zemi rozdílné aspekty, avšak v užším pojmu je definice v každé zemi stejná. Jak je známo, země U.S.A. si na svůj majetek a ochranu velice potrpí a za svými právy si stojí.

Právo na sebeobranu je ve Spojených státech amerických velmi silně zakotveno, přičemž vychází z několika jednoduchých ale stejně silných principů. Prvním z nich je zásada, že zákonů dbalé osoby mají právo bránit sebe, své rodiny a ostatní osoby před vetřelci do jejich osobní sféry (zejména v podobě vniknutí do obydlí) a obecně útočníky bez toho, aby se musely následně obávat trestního stíhání nebo civilního řízení o náhradu škody. Všechny osoby, které sídlí ve Spojených státech amerických nebo je navštíví, mají právo očekávat, že ve svých (i jen pronajatých, není nutné je vlastnit) domovech, příbytcích, na svých pozemcích a u některých států americké Unie i ve svých dopravních prostředcích budou nerušeni a v bezpečí. Po nikom totiž nelze spravedlivě požadovat, aby se vzdal svého osobního bezpečí a pohody ve prospěch protiprávního jednání, ani aby takovému jednání ustupoval. V neposlední řadě se zde přirozeně projevuje i vliv druhého dodatku k americké Ústavě, který zakládá právo Američanů držet a nosit zbraně.⁴⁴

Ve Spojených státech amerických existují tři různé přístupy k sebeobraně. Tím nejomezenějším je tzv. *duty to retreat*. Jedná se v překladu o povinnost ustoupit, tedy pokusit se nejprve dané situaci všemi možnými způsoby vyhnout. Ve federálních případech se toto pravidlo obvykle neuplatňuje.⁴⁵

Druhým stupněm je tzv. *castle doctrine* (dále také jako doktrína hradu), která zakotvuje právo bránit sebe, osoby blízké a svůj majetek na svém pozemku (a podobných místech vyjmenovaných výše), přičemž jinde se uplatní předchozí institut. Nejsilnější doktrínu potom představuje tzv. *stand your ground*, která stojí v opozici povinnosti útoku či podobnému zásahu do práv ustupovat. Vychází ze situace, kdy se osoba nachází legálně na určitém místě a v důsledku toho má

⁴⁴ New Jersey Self-Defense Law [online]. New Jersey Legislature. Dostupné z: http://www.njleg.state.nj.us/2008/Bills/A0500/159_11.PDF

⁴⁵ *Duty to Retreat and Stand Your Ground: Counting the States* [online]. The Volokh Conspiracy. Dostupné z: <http://www.volokh.com/2013/07/17/duty-to-retreat>

právo se v případě napadení bránit. Jedná se tedy o jakousi nadstavbu doktríny hradu povolující použití smrtící síly k beztrestné obraně před napadením nejen ve vlastním obydlí, ale kdekoli, kde se obránce momentálně legálně nachází. Při dodržení těchto pravidel a obecných zákonně zakotvených pravidel, bude na straně obránce následovat buď celková imunita, nebo oprávněná obrana. V prvním případě nastupuje nemožnosti být stíhán ani trestněprávně, ani civilněprávně o náhradu škody. Druhý institut umožňuje oba tyto druhy stíhání, přičemž oprávněná obrana bude v řízeních brána jako polehčující okolnost.⁴⁶

Problematika sebeobranu není v rámci Spojených států jednotná a je upravena na úrovni jednotlivých států Unie. Pokud bychom chtěli řešení této problematiky ve Spojených státech shrnout, statistiky vypovídají následující. Doktrína *duty to retreat* ve spojení s *castle doctrine* platí ve 14 státech Unie z 50 a ve Washingtonu D.C. Ostatní státy, kterých je tedy většina, *duty to retreat* nevyžadují. Do právních řádů těchto států Unie se institut *stand your ground* mohl dostat dvěma různými způsoby. Buď se tak stalo prostřednictvím speciálních zákonů, které jej do právního řádu výslovně zavedly, nebo se státy rozhodly adoptovat doktrínu *stand your ground* prostřednictvím interpretace svých již existujících zákonů týkajících se sebeobranu.⁴⁷ V současnosti je *castle doctrine* zakotvena v právních rádech 46 států Spojených států, používána je však ve všech státech americké Unie.^{48, 49}

⁴⁶ DOSTÁL, Aleš Mgr. Doktrína „*Stand your ground*“ při uplatnění práva na sebeobranu v USA [online]. Bulletin-advokacie.cz. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/doktrinastand-your-ground-pri-uplatneni-prava-na-sebeobranu-v-usa>

⁴⁷ *Stand Your Ground: Which 26 States Have It and What Does It Mean?* [online]. GlobalGrind.com, 2013. Dostupné z: <http://globalgrind.com/2013/07/23/stand-your-ground-law-26-statesbreakdown-meaning-list>

⁴⁸ *OLR Research Report: The Castle Doctrine and Stand-Your-Ground Law* [online]. Connecticut State Assembly, 2012. Dostupné z: <http://cga.ct.gov/2012/rpt/2012-R-0172.htm>

⁴⁹ LANKOVÁ, Jana. *Pojetí nutné obrany v České republice, Německu a USA*. Brno, 2014. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části bych chtěla navodit určité modelové situace případů nutné obrany, které nejsou příliš běžné a popsat jejich řešení soudním orgánem, zejména důkazní prostředky. V další části uvedu případ nutné obrany, který se skutečně stal a rozsudek soudního orgánu.

Modelová situace č. 1 – omezení osobní svobody

Automechanik A. T.⁵⁰ opravuje vozidlo muži J. M. na jeho pozemku, když práci dokončí, zavolá J. M., aby se na výsledek podíval. J. M. považuje výslednou práci za špatnou a myslí si, že byl podveden a obrán o peníze za špatnou práci. V zápalu vzteku se J. M. rozhodne, že zavře A. T. do své garáže, kde ho bude držet, opře vlastní ruce o vrata a drží je zavřené. Tento nápad uzamknout A. T. do garáže vzniknul v zápalu vzteku a nebyl podpořen racionálním myšlením. Tudíž ani sám J. M. neví, jak bude pokračovat dále.⁵¹

V následujících minutách na sebe oba muži pokřikují přes zavřená vrata, součástí křiku jsou i nadávky a ze strany J. M. také výhrůžky, že poškodí vozidlo pana A. T. za to co udělal (špatně odvedená práce). A. T. se cítí být ohrožen z důvodu uzavření v garáži a má strach o svůj majetek, který je předmětem výhrůžek ze strany J. M. Rozhodne se tedy jednat ze strachu, co by se mohlo stát. Rozběhne se a garážová vrata rozrazí, čímž vrata udeří J. M. do obličeje a způsobí ublížení na zdraví. Vzápětí když A. T. vyleze z garáže a vidí zakrváceného J.M. rozhodne se, pár ran přihodit a začne ho bít pěstí. Po chvíli přijíždí hlídka Policie ČR, oba muže od sebe odtrhne, zadrží a snaží se z nich vytěžit informace o dané situaci, přičemž z J.M. je značně cítit alkohol, proto příslušníci PČR provedli dechovou zkoušku s pozitivním výsledkem 2 ‰ alkoholu. Tento výsledek se J.M. nelíbí a začne pokřikovat že i A.T. je pod vlivem alkoholu a drog. Příslušníci PČR tedy provedou dechovou zkoušku a test na omamné a psychotropní látky s negativním výsledkem. J. M. se posléze rozhodne na A. T. podat trestní oznámení za ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 trestního zákoníku.⁵²

Soudní proces:

Obě strany si obstaraly právního zástupce, důkazní materiály jsou připraveny a veškerí svědci a znalci připraveni svědčit.

⁵⁰ Iniciály jsou užity pro odlišení jednotlivých osob při popisu situace, nejedná se o konkrétní osoby.

⁵¹ Pokud by A. T. spáchal TČ, nebo by bylo důvodné podezření, že TČ spáchal, měl by J.M. (dle §76 trestního řádu) právo osobu takto zadržet, ovšem jen do příjezdu Policie ČR.

⁵² § 146 Trestního zákoníku, Ublížení na zdraví, odst. 1 - Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

Výpovědi obviněného (A.T.) a poškozeného (J.M.):

Obviněný uvedl: „Když jsem se ocitl za zavřenými dveřmi garáže, cítil jsem se ohrožen na svém životě kvůli nejistotě, co by J. M. mohl udělat dále, protože byl posilněn alkoholem. Ve chvíli kdy padly výhružky na poškození majetku (výhrůžka poškození vozidla) měl jsem strach i o majetek a rozhodl se, že vrata vyrazím, přičemž jsem neměl v úmyslu poškozeného zranit. Poté co se poškozený zvedl ze země po střetu s vraty garáže, udělal krok ke mně a já měl pocit, že na mě chce zaútočit, dal jsem mu tedy pár ran pěstí do obličeje, abych se mu ubránil.“

Poškozený uvedl: „Pan A.T. pracoval na mém autě už dlouhé hodiny, rozhodl jsem se čas čekání zkrátit v nedaleké hospodě a těšil jsem se na perfektní výsledek. Když jsem své auto viděl, vypadalo to, jak kdyby ho spíše poškodil. Cítil jsem se podveden⁵³, protože jsem za práci zaplatil předem. Proto jsem pana A. T. zavřel v garáži, aby tento podvodník nemohl utéct. Stejně se o útěk pokusil a ještě mně zranil vrata, která jsou teď poškozená, a pak mě ještě zmlátil.“

Svědka – sousedka, která incident od chvíle uzavření A.T. v garáži sledovala:

„Slyšela jsem hlasité bouchnutí, jakoby plechových vrat. Koukla jsem se tedy z okna a přes ulici stál pan J.M., držel vrata své garáže a ozývaly se hrubé nadávky a výhružky. Rozhodla jsem se tedy zavolat PČR. Po ukončení hovoru se vrata rozletěla a z garáže vyběhl jiný muž. Vrata nejspíš pana J.M. udeřila, protože se chvíli potácel, myslím že i upadl na zem a držel za obličej, pak ale vyrazil k tomu muži co byl garáží a začali se prát.“

Zpráva z ohledání místa činu⁵⁴ uvádí:

Garážová vrata byla značně prohnutá směrem ven v přibližné výšce, která odpovídá výšce ramene obviněného a zároveň menší nerovnosti odpovídající úderům pěstí. Z venkovní strany vrat byly nalezeny stopy krve poškozeného a otisky jeho dlaní. Byly nalezeny trasologické i biologické stopy na zemi před garáží. Biologickou stopou byla krev pana J.M. Trasologické stopy odpovídají souboji dvou mužů a rýha u garážových vrat značí, že ten kdo vrata zvenčí držel,

⁵³ Podvod - § 209 Trestního zákoníku

⁵⁴ § 113 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, odst. 1 „Ohledání se koná, mají-li být přímým pozorováním objasněny skutečnosti důležité pro trestní řízení.“

se zapíral chodidly proti směru otevírání vrat, tudíž bylo nemožné vrata otevřít běžným způsobem. Na obou vozidlech nebyly nalezeny známky poškození.

Ohledání osob:

Osoba A.T. měla značně špinavé ruce i oblečení odpovídající znečištění po opravě auta. Dále měla viditelně zakrvácené klouby u rukou s drobnými oděrkami. U osoby nebyla nalezena žádná zbraň ani jiný předmět důležitý pro trestní řízení.

Osoba J.M. měla viditelně zakrvácený obličej, míru zranění posoudí lékař. Na oblečení této osoby bylo patrné znečištění v oblasti kolen, je možné, že chvíli klečela. Ruce špinavé pouze od krve. U osoby nebyla nalezena žádná zbraň ani jiný předmět důležitý pro trestní řízení.

Znalec – soudní lékař: Zranění v obličeji pana J.M. odpovídají běžnému úderu pěstí a naražení obličeje do stěny. Nejsou ohrožující na životě.

Posouzení situace:

Pan J.M. měl za to, že byl podveden a jednal dle §76 trestního řádu – občanské zadržení. Pokud by se skutečně jednalo o podvod, měl by J.M. právo podvodníka takto zadržet, ovšem jen do příjezdu PČR, či jiného oprávněného orgánu. J. M. ovšem PČR ani jiný orgán nepřivolal, tudíž nejednal v rámci §76 trestního řádu a jednalo se pouze o omezení na osobní svobodě.

Pan A.T. byl omezen na osobní svobodě a bylo mu vyhrožováno poškozením majetku, tím že vyrazil vrata jednal v nutné obraně, vzhledem k tomu, že útok proti němu v tu chvíli stále hrozil. Následné údery pěstí do obličeje J. M. by nebyly považovány za nutnou obranu, pokud by J. M. nevyrazil směrem k A.T., který to považoval za pokračování útoku vzhledem k předchozí situaci. Pokud by ovšem J.M. jen zůstal ležet na zemi a A.T. by se i tak rozhodl ho udeřit pěstí jednalo by se o extenzivní exces nutné obrany (viz kapitola 5.2.).

Ohledání místa činu a ohledání osob dávají jasné důkazy k tomu, že situace proběhla jak bylo obviněným a poškozeným popsáno, jediná nejistota byla v situaci po vyražení vrat, kdy nebylo z výpovědí zcela jisté zda J.M. opravdu mířil své kroky směrem k A.T., to nám ovšem potvrdila svědecká výpověď sousedky,

kteřá incidentu přihlížela. Bez této svědecké výpovědi by se situace dokazovala jen velice těžko a bylo by na právních zástupcích a soudci aby dotazováním objasnili situaci co nejlépe.

Z policejní zprávy je patrné, že J.M. byl pod vlivem alkoholu, což mohlo přispět k agresi a iracionálnímu rozhodování.

Použité dokazovací prostředky:

- a) Výpovědi obviněného a poškozeného,
- b) Výpověď svědka,
- c) Zpráva z ohledání místa činu,
- d) Ohledání osob,
- e) Zpráva z policejního zásahu,
- f) Znalecká zpráva.

Z důkazních prostředků tedy vyplívá, že J.M. držel pana A.T. v garáži nezákonně, ač ho právem zadržel pro domnělý podvod, nepřivoláním PČR či jiného způsobilého orgánu nesplnil podmínky občanského zadržení a již jednal nezákonně. Tím že A.T. vyrazil vrata a následně se udeřil J.M. skutečně jednal v mezích nutné obrany a je tedy nevinný.

Shodou okolností se docela podobný incident skutečně stal ovšem za jiných okolností a s jiným výsledkem: Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 443/2016, ECLI:CZ:NS:2016:4.TDO.443.2016.1:⁵⁵

Obviněný M. B. byl rozsudkem Okresního soudu v Mostě ze dne 9. 1. 2014 sp. zn. 6 T 59/2013 uznán vinným přečinem ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se dopustil tím, že dne 28. 4. 2012 kolem 18:30 hod. v L. – J., okres M., v ul. P., v areálu řadových garáží před svojí garáží po vzájemné slovní rozepři poškozený V. K. vyběhl před garáž a držel garážová vrata, která obviněný rozrazil, přičemž došlo k nárazu petlice vrat do obličeje poškozeného, v důsledku čehož poškozený utrpěl posunutou zlomeninu pravého jařmového komplexu se

⁵⁵ Uvedený případ byl hodnocen dle zákonů platných v době, kdy se skutek stal, tedy rok 2016

zakrvácením do vedlejší nosní dutiny, posunutou tříštivou zlomeninu kloubního a svalového výběžku pravé strany dolní čelisti a posunutou zlomeninu těla levé strany dolní čelisti s následnou neodkladnou stomatochirurgickou operací a obvyklou dobou léčení v trvání do 6 týdnů a dále, když poškozený upadl na zem před garáží, obviněný jej udeřil nejméně 2 údery pěstí do obličeje.

Proces:

Za to byl obviněnému podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání osmi měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v délce patnácti měsíců. V souladu s § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému uložena povinnost nahradit škodu poškozeným.

Odvolání obviněného, které proti tomuto rozsudku podal, Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 7. 4. 2015 sp. zn. 7 To 111/2014 podle § 256 tr. ř. zamítl. Usnesení soudu druhého stupně napadl obviněný prostřednictvím svého obhájce dovoláním, jež opřel o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Konkrétně namítl, že absentuje jeho zavinění, byť ve formě nepřímého úmyslu. Obviněný se dále domnívá, že uzavření osoby v místnosti či bránění v jejím odchodu je přečinem omezování osobní svobody podle § 171 tr. zákoníku. Dovolatel proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 7. 4. 2015 sp. zn. 7 To 111/2014 i rozsudek Okresního soudu v Mostě ze dne 9. 1. 2014 sp. zn. 6 T 59/2013 a podle § 265l tr. ř. přikázal soudu, o jehož rozhodnutí jde, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství se k podanému dovolání obviněného vyjádřil v tom smyslu, že námitka dovolatele o nedostatku zavinění je nedůvodná. Se zbývajícími výtkami obviněného ve vztahu k naplnění podmínek nutné obrany podle § 29 tr. zákoníku se pak státní zástupce ztotožnil a uvedl, že jednání obviněného nevykazuje jeden z obligatorních znaků trestného činu, a to protiprávnost.

Státní zástupce proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. napadené usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem zrušil a podle § 265l tr. ř. věc uvedenému soudu přikázal k novému projednání a rozhodnutí. Současně vyslovil souhlas, aby Nejvyšší soud učinil rozhodnutí za podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání, a to i pro případ jiného než navrhovaného rozhodnutí [viz § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.].

Dovolatel následně reagoval na písemné vyjádření státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství tak, že se plně ztotožňuje s jeho obsahem i odůvodněním.

Na základě výše uvedených zjištění a závěrů Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal podané dovolání obviněného M. B. v této části důvodným a zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 7. 4. 2015 sp. zn. 7 To 111/2014 a jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Mostě ze dne 9. 1. 2014 sp. zn. 6 T 59/2013, jakož i všechna obsahově navazující rozhodnutí, jež v důsledku tohoto rozhodnutí pozbyla svého podkladu (§ 265k odst. 1, 2 tr. ř.). Nejvyšší soud pak přikázal Okresnímu soudu v Mostě, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl (§ 265l odst. 1 tr. ř.). Soud prvního stupně tak existující důkazy zopakuje, případně je doplní o důkazy nové a poté provede jejich nové zhodnocení, přičemž přitom ve smyslu ustanovení § 265s odst. 1 tr. ř. bude respektovat právní názor, který ve svém rozhodnutí vyslovil Nejvyšší soud. V rozhodnutí pak odpovídajícím způsobem upraví skutkovou větu tak, aby vyjadřovala jednotlivé fáze konfliktu mezi obviněným a poškozeným a odrážela protiprávnost nebo naopak oprávněnost jejich jednání.

Z daného příkladu skutečného činu a jeho soudního procesu vyplývá, že pokud není u situace přítomen svědek, který by napomohl k objasnění, nebo není-li situace na kamerových záznamech, jedná se o tzv. slovo proti slovu. Proces dokazování tedy závisí jen na výpovědi obviněného a poškozeného a na výpovědích znalců. Je také patrné, že každý soud na situaci nahlíží jinak.

Přirovnáme-li modelovou situaci č.1 – Omezení osobní svobody k této skutečné situaci, můžeme pozorovat klíčovou roli susedky jako svědka, bez které by soudní spor nejspíše vypadal obdobně.

Modelová situace č. 2 - Nutná obrana psem

Myslím si, že velká část populace ČR vlastní psa, menší část majitelů těchto mazlíčků s nimi chodí na cvičiště, nebo je cvičí doma. Tím vzniká problém, který mnoho lidí již zažilo – napadení psem. Podle údajů CEM SZÚ v Praze (9) dochází v ČR k přibližně 2 000 – 4 000 poraněním zvířetem za rok. Nejvíce poranění je způsobeno psy a kočkami (až 95 %), přičemž psi se podílejí asi na 90 % z nich. Je známo mnoho případů, kdy pes napadl dítě nebo dospělého a poškozený se rozhodl řešit případ soudní cestou. Ovšem jak je to v situaci, kdy cvičený pes jen brání svého majitele před napadením a touto obranou způsobí útočnickovi újmu na zdraví? Tuto otázku se pokusím vyřešit následující modelovou situací.

Žena K. L. kráčí parkem se svým psem plemene Stafordšírský teriér. Pes někam odběhne, tudíž to vypadá, že je žena v parku sama. Zezadu se k ní připlíží muž M.N. a snaží se ji napadnout a strhat z ní oblečení s cílem pohlavního styku. Žena zavolá na svého psa, který je vycvičen k ochraně svého majitele, aby přiběhl. Pes následně vyběhne ze křoví a začne na M.N. „výhružně“ štěkat, aby ho zastrašil. M.N. se psa ale nebojí a pokračuje v útoku. Pes znovu odběhne v domnělé snaze najít pomoc, po delší době se vrátí a opět na M.N. štěká a vrčí. Útočníka to ale nezastaví a proto se pes zakousne útočnickovi do nohy ve snaze ho od K.L. odtáhnout. Vzhledem k vysoké obuvi nad kotník M.N. nic necítí a pes nemá toli síly útočníka od K.L. odtáhnout. M.N. v útoku pokračuje a povalí ženu na zem. K.L. křičí o pomoc, ale nikdo kromě jejího psa u incidentu není. Sama se pokusí M.N. ze sebe shodit nebo alespoň uniknout. M.N. ji ale přidržel zápěstí a žena jen bezmocně leží a křičí o pomoc. Pes se tedy zakousne do ruky M.N. a táhne ho pryč. K.L. se mezitím podaří vstát a utéct. Z úkrytu zavolá PČR. Pes po odtáhnutí muže ihned stisk zuby povolil a odběhl za paničkou. Žena zároveň dispečinku policie požádala o záchrannou službu pro útočníka, jemuž krvácela ruka z obtisku zubů psa. Po příjezdu PČR začne M.N. hned křičet, že K.L. na něj povolala svého psa, aby na něj z ničeho nic zaútočil a chce podat trestní oznámení za ublížení na zdraví. Příslušníkům PČR je ale při pohledu na potřhané špinavé oblečení K.L. jasné, že muž v tom nebude nevině.

Vzhledem k tomu, že obviněným by v tomto případě byl pes, jakožto údajný útočník na M.N., užije se Občanský zákoník, který psovi (zvířeti) přiznává smysly, nikoliv rozum, vůli či schopnost rozhodování. Pes není subjektem práva a nemá tudíž delikttní způsobilost, přestože svým chováním může způsobit protiprávní stav. Odpovědnost za psa nese osoba, které zvíře patří, tj. slovy zákona vlastník psa.⁵⁶

Soudní řízení bylo zahájeno a začíná proces dokazování. První jsou vyslechnuti obviněná a poškozený. Oba dva vypoví svoji verzi situace. První vypovídá obviněná K.L., která vypovídá situaci tak, jak se skutečně stala. Následně vypovídá poškozený M.N., který uvedl, že na ženu nezaútočil. K.L. na něj údajně psa poštvála a oblečení se jí potrhalo, když se psovi snažila pomoci v napadení. Je to tvrzení proti tvrzení a musí se užít i jiné důkazní prostředky.

K dokazování bude použita zpráva z ohledání osoby a lékařská zpráva z ošetření psího kousnutí. Na těle K.L. byly nalezeny patrné známky napadení: modřiny, drobné oděrky a stopy na zápěstí dokazující držení. Potrhané oblečení v oblasti řader a podbřišku naznačuje úmysly útočníka v sexuální oblasti. Na oblečení M.N. byl nalezen otisk zubů na levé botě dále množství krve na oděvu, která patřila M.N. Na těle M.N. byl značný otisk zubů psa do hloubky 0,5 cm, přičemž nedošlo k poškození funkčnosti ruky, jedná se pouze o povrchové zranění (uvedl znalec). Toto povrchové zranění bylo ovšem rozsáhlé a vyžadovalo zašití některých ran.

§ 122 Ublížení na zdraví a těžká újma na zdraví, trestního zákoníku odst. 1 říká, že ublížením na zdraví se rozumí takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření. Znalec v oboru lékařství ovšem uvedl, že tato rána očkováním psem nenese znaky porušení normálních tělesných, nebo

⁵⁶ PAVLOVIČOVÁ, Kristýna. *Pes, jakožto zbraň či „pachatel“*. *Právní prostor* [online]. 27.5.2020 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: https://www.pravniprostor.cz/clanky/spravni-pravo/pes-jakozto-zbran-ci-pachatel-k-otazkam-verejnopravni-odpovednosti-vlastnika-psa#_ftn1

duševních funkcí a nezesnadňuje obvyklý způsob života. Pokud by ovšem pes očkovaný nebyl, jednalo by se o ohrožení na životě.

Majitelka psa K.L. byla schopna doložit, že pes je očkovaný a dochází s ním na pravidelné lékařské prohlídky. Byla si také vědoma toho, že když pes někoho kousne, musí do 24 hod se psem na lékařské vyšetření, které vyvrátí onemocnění vzteklinou. Tuto skutečnost byla opět schopna u soudu doložit. Tudíž poranění psem – kousnutí v tomto případě nebylo smrtelným. Spekuluje se ovšem o možném zánětu, který psí kousnutí může způsobit. Tento zánět může v nejhorším případě vyústit až k amputaci pokousané končetiny. Tomu ale K.L. předešla tím, že zajistila pokousanému M.N. příjezd záchranné služby a tedy okamžité ošetření rány, kterým podle znalce v lékařském oboru i lékařské zprávy z ošetření M.N. zánětu zabránila.

Tímto by se trestný čin ublížení na zdraví (§146 Trestního zákoníku) mohl vyloučit, ovšem stále vyvstává otázka, zda bylo jednání psa protiprávní či nikoliv a zda šlo opravdu o nutnou obranu ve smyslu §29 Trestního zákoníku.

Vzhledem k české právní úpravě člověk může psa cvičit k obraně. Nesmí ho však cíleně poslat, aby útočníka (například zloděje) napadl, pokud se nejedná o psa služebního pro orgány státní správy, kde je ve většině případů donucovacím prostředkem. Výjimkou u běžného občana je jeho použití v nutné obraně a krajní nouzi dle trestního zákoníku.

Rozhodování pro úspěšné sebeobraně použití psa tedy nebude jednoduché, neboť faktorů, které je nutno brát v úvahu, není málo. Profesionální psovod by měl mít vypracované a naučené rozhodovací schéma a je naprosto samozřejmé, že musí mít také dokonalou znalost reakcí psa v situacích, do kterých se může při výkonu služby dostat. Obdobně se musí snažit uvažovat i osoby, které nemají vycvičeného psa ani psa služebního plemene, ale přesto spoléhají na to, že jim v kritické situaci účinně pomůže.⁵⁷

⁵⁷ RŮŽIČKA, Josef a Hana KLEMENTOVÁ. *Pes k obraně osob a ochraně majetku*. RTW [online]. [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: http://www.rtw.cz/www.rtw.cz/vycvik/ostatni/pes_k_obrane/dil10.html

V tomto případě, kdy incidentu nebyly přítomni svědci, závisí dokazování pouze na výpovědích znalců, obviněné a poškozeného. Lze ale použít i jiný důkazní prostředek – Rekonstrukci trestného činu. (viz kapitola 4.5. Rekonstrukce trestného činu)

Rekonstrukce je jakési znovu provedení popisované situace a slouží ke zjištění, zda se situace opravdu mohla stát za určitých okolností. Rekonstrukce by byla provedena na místě uvedeném jako místo, kde se incident stal, za přibližně stejných podmínek (denní doba, počasí, atd..), za přítomnosti osob: Majitelka psa, pes, poškozený, znalec z oblasti kynologie a dalších oprávněných osob, které rekonstrukci provedou a následně o ni zpracují zprávu, která bude sloužit jako důkazní prostředek u soudu.

Nejprve bylo prověřeno chování psa po příkazu od majitelky K.L. Pes plnil několik jednoduchých příkazů, kterým vždy uposlechl. K prověření výpovědi poškozeného byla majitelka psa K.L. požádána, aby rozkazem poštvala psa proti M.N. (který byl opatřen ochrannými prostředky proti pokousání), pes ovšem zůstal sedět. Dále byla požádána, aby věruhodně ovšem ne doopravdy napadla poškozeného. Tím se zkoumala možnost, zda by ji pes v napadení pomohl. Opět zůstal poslušně sedět. Následně majitelku vystřídal znalec z oblasti kynologie, který se snažil psa několika technikami a příkazy poštvat proti poškozenému M.N., pes opět na příkazy nereagoval. K prověření výpovědi obviněné byl poškozený požádán, aby věruhodně ovšem ne doopravdy napadl K.L. Po napadení začal pes ihned na M.N. štěkat a snažil se obíháním přítomných osob upozornit na situaci. Následně byl M.N. požádán aby K.L. svalil na zem a v útoku pokračoval, a pokud se ho bude pes snažit odtáhnout, aby se nechal. Pes opět štěkal a vrčel, následně se stiskem zuby snažil útočníka odtáhnout. M.N. se nechal a ihned po tom co K.L. utekla pes povolil a běžel za ni.

Touto rekonstrukcí bylo dokázáno chování psa v dané situaci, jakožto i fakt, že na povely útoku nereaguje. Tímto byla podložena výpověď obviněné a zároveň dokázána nutná obrana v případě napadení.

Pokud není svědka a znalecké posudky a výpovědi nedokazují ani jednu z výpovědí obviněného či poškozeného, jde z mého pohledu pouze o šikovnost

právního zástupce, jak okáže obhájit činy osoby, kterou zastupuje. Je-li možné rekonstrukci trestného činu provést, pak je, dá se říci, jediným možným důkazem objektivní pravdy. Pokud se jedná právě o povahu psa, nelze ji posuzovat na základě výpovědí, je třeba právě jeho chování otestovat v praxi.

V mnohé judikatuře ČR (Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 7 To 207/2014) se můžeme dočíst o napadení psem, či útoku psa, proto je pes považován za nebezpečného a v závislosti na plemenu psa – Staffordský teriér, který je veden jako bojové plemeno, by se situace dala považovat jako útok psem. Vzhledem k údajům CEM SZÚ v Praze (9) o pokousání psem, se nelze divit, že v případě kousnutí ať už v sebeobraně, každý jako prvního viní psa a jeho majitele.

Nebýt rekonstrukce trestného činu, tento soudní proces by se mohl obrátit v nekonečné dohady obou stran a stálé odvolávání, dovolávání a prodlužování procesu. Vzhledem k tomu, že pes je v ČR považován za zbraň, kterou jeho majitel může použít, by proces s největší pravděpodobností končil vinou obviněné, jakožto nepřiměřená sebeobrana.

Modelová situace č. 3 – Bojové umění v praxi

Bojová umění se v posledních letech značně rozšířila a tyto sporty zkouší stále více a více lidí. Málo kdo ovšem ví, jak moc se trénink liší od skutečných situací a jak na bojová umění hledí zákon. Jinou věcí jsou ovšem závody a zápasy bojových umění. Při takovém zápase kdy obě strany disponují znalostí bojového umění a jeden druhému způsobí újmu na zdraví, by se dalo říci, že jde o ublížení na zdraví dle §146 Trestního zákoníku. Ovšem pokud se jedná o zápas, jde o tzv. okolnost vylučující protiprávnost, přesněji přípustné riziko a svolení poškozeného (viz níže).

Přípustné riziko dle §31 Trestního zákoníku:

(1) Trestný čin nespáchá, kdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný trestním zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak.

(2) Nejde o přípustné riziko, jestliže taková činnost ohrozí život nebo zdraví člověka, aniž by jí byl dán k ní v souladu s jiným právním předpisem souhlas, nebo výsledek, k němuž směřuje, zcela zřejmě neodpovídá míře rizika, anebo provádění této činnosti zřejmě odporuje požadavkům jiného právního předpisu, veřejnému zájmu, zásadám lidskosti nebo se přičí dobrým mravům.

Svolení poškozeného dle §30 Trestního zákoníku:

(1) Trestný čin nespáchá, kdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny.

(2) Svolení podle odstavce 1 musí být dáno předem nebo současně s jednáním osoby páchající čin jinak trestný, dobrovolně, určitě, vážně a srozumitelně; je-li takové svolení dáno až po spáchání činu, je pachatel beztrestný, mohl-li důvodně předpokládat, že osoba uvedená v odstavci 1 by tento souhlas jinak udělila vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům.

Jak ovšem zákonem upraveno použití bojového umění nejedná-li se o oficiální zápas, ale o „bitku na ulici“ či nutnou obranu za použití technik bojového umění?

Popis modelové situace:

V pozdních večerních hodinách se na invalidním vozíku vracel domu P.V. Během projíždění okolo hospody, kde stáli 3 muži – J.K., D.B. a T.M. omylem přešel nohu T.M., čímž ho značně naštvál. P.V. se muži omluvil a pokračoval v cestě. T.M. ale nechtěl nechat tento incident bez povšimnutí a „jen“ s omluvou. Začal tedy na P.V. křičet a vulgárně urážet, k němu se přidali i další dva muži. Všichni značně posilněni alkoholem na P.V. křičeli, ten pouze seděl ve svém vozíku, omlouval se a snažil se mužům vysvětlit, že to byla nehoda a rád by jel domů. T.M. se nelíbil klid se kterým P.V. mluvil a tak se vydal do nedaleko stojícího vozidla, jenž vlastnil, pro dřevěnou baseballovou pálku. S touto pálkou si před P.V. stoupl a začal vyhrožovat, že mu rozbije vozík. V tu chvíli šel okolo M.J., který se zrovna vracel ze svého tréninku karate, když si všimnul, že tři muži slovně napadají invalidu s baseballovou pálkou v ruce. M.J. muskulaturní postavy si stoupl mezi P.V. a muže a optal se co se děje. Když D.B. a J.K. uviděli svalnatého M.J., zalekli se a utekli. Jen T.M. stejné svalnaté postavy zůstal a začal slovně napadat i M.J. Během této slovní potyčky se T.M. rozpřáhl pálkou s úmyslem udeřit P.V. Ten ale tento úder blokoval předloktím levé ruky a postavil se do střehového postoje, jak se to v rámci karate naučil. To že se úder nepovedl ještě víc T.M. naštválo a tak udeřil M.J. do kolene. Následkem toho M.J. upadl na zem. Následně T.M. mířil k invalidovi, který se zoufale snažil útočnickovi ujet. Když to M.J. uviděl, ihned se zvednul a zezadu chytil T.M. za rameno, aby ho k sobě otočil čelem. T.M. se opět pokusil o úder, tentokrát mířený na hlavu, M.J. na to reagoval další blokovací technikou a následným páčením loktu paže, ve které útočník držel pátku. Útočník pátku upustil ovšem druhou rukou vytáhl ze své kapsy nůž, kterým bodnul M.J. do nohy, nůž z nohy vytáhl a pokusil se o další bodnutí směrem k M.J. Během toho ho M.J. kopnul do oblasti břicha, čímž T.M. zlomil dvě žebra. Následně ho přidržel na zemi do příjezdu PČR, kterou mezitím přivolal P.V.

Soudní řízení:

T.M. podal na M.J. trestní oznámení za těžké ublížení na zdraví, před soudem vypověděl, že když se vracel domů z hospody, tak na něj M.J. bezdůvodně zaútočil a vytahoval se, že umí karate, přičemž se snažil bránit nejdříve dřevěnou baseballovou pálkou a pak když nezbývalo nic jiného tak nožem. Řekl, že jednal v nutné obraně proti útoku karatisty.

M.J. vypověděl situaci dle pravdy a uvedl, že zpočátku byli incidentu přítomni i další dva muži a on sám jen bránil invalidu na vozíku.

Soud tedy předvolal svědky J.K. a D.B, kteří oba vypověděli, že P.V. muže vyprovokoval jako první tím, že naschvál přešel nohu T.M. A když se tam objevil M.J. tak radši utekli než mít problém.

Invalida P.V. vypověděl stejnou situaci jako M.J. a přidal obhajobu svého omylu přejetí nohy T.M. což uvedl jako začátek celého incidentu.

Nadále šetřením bylo zjištěno, že hospoda, před kterou se incident stal, disponuje venkovním kamerovým systémem, který celý incident zaznamenal. Tento záznam byl také použit jako důkazní prostředek. Dalo by se říci, že výpovědi obviněného, poškozeného a svědků společně s kamerovým záznamem by k objasnění situace mohly stačit. Tím se ovšem zjistilo pouze, jak situace probíhala. Vystává otázka zda byla obrana ze strany M.J. přiměřená dle §28 a §29 Trestního zákoníku.

8 Tdo 1424/2015 stanovil, že pokud ovládáte bojové umění, které poté použijete ke způsobení škody jinému (když nepočítáme jednání v nutné obraně), je takové jednání minimálně v úmyslu eventuálním (nepřímým) ve smyslu ustanovení § 15 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (úmysl). Pokud by nebyla prokázána přiměřenost nutné obrany M.J. jednalo by se o trestný čin ublížení na zdraví, za který hrozí odnětí svobody až na dvě léta.

Na řadu tedy přichází lékařské zprávy a znalecké posudky. Co se týče T.M. na nohou nebylo nalezeno zranění ani stopy po přejetí vozíkem. Značný hematom na pravém předloktí (ve které držel baseballovou pátku) a dvě zlomená žebra, která nezpůsobila žádné další zdravotní komplikace. Znalec dále uvedl, že pokud

by žebra byla zlomena úderem, či kopem větší intenzity, došlo by zcela určitě k poranění vnitřních orgánů. Muž M.J. má mnohočetnou zlomeninu česky na levé noze, hematomy na obou pažích, bodnou ránu hlubokou cca 5 cm na pravém stehnu. Obě tyto zranění vyžadovali lékařský zákrok a znemožňují muži normální chůzi.

Vzhledem, ke způsobeným zraněním obou stran a výroku o intenzitě zlomení žeber je jasné, že nutná obrana nevykazuje známky intenzivního excesu. Ačkoliv obviněný disponoval znalostí bojového umění, rozhodl se tuto znalost využít zejména k obraně použitím blokových a krycích technik, kterými odvracel údery pálkou a páčící techniky k odebrání zbraně. Ve chvíli kdy byl do situace zapojen nůž ze strany poškozeného, rozhodl se M.J. ve chvíli přímo hrozícího útoku ubránit své zdraví a život kopem mířeným do oblasti břicha čímž T.M. na pár chvil znehybněl a byl schopný ho zadržet na místě do příjezdu PČR dle §76 Trestního zákoníku.

Pokud by soudní orgán měl stále pochybnosti o přiměřenosti obrany, mohl by se přizvat znalec z oblasti sebeobrany, který by objasnil techniky sebeobrany proti noži. Skoro každá sebeobranná technika je vedena kopem, protože vzniká menší nebezpečí pro obránce v případě pořezání. Proto také M.J. volil kop na místo blokových technik pažemi.

Mohlo by se namítat, že dané nebezpečí mohl odvrátit i jinak (§29 Trestního zákoníku) a to útekem. Ovšem M.J. si byl vědom toho, že pokud uteče, bude T.M. směřovat svůj útok proti invalidnímu P.V. Bránil tedy zájem chráněný zákonem jiné osoby, která se kvůli své indispozici nebyla schopna bránit.

Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 3 Tdo 111/2007 Uvedl: *Ovládá-li útočník určitý tzv. bojový sport či bojové umění na takové úrovni, aby je mohl uplatnit v praxi, pak není vyloučeno jejich použití vůči napadenému považovat za prostředek, jímž lze dosáhnout zvýšení intenzity útoku, a tedy i závažnosti způsobeného následku.*

Lze tedy bojové umění považovat za zbraň, kterou dosáhneme zvýšení intenzity útoku. Zde bych podotkla, že pokud nezáleží, jaká zbraň byla užitá, ale záleží jakým způsobem, stejná slova se dají aplikovat i na bojové umění jenže je

považováno za zbraň zvýšení intenzity útoku. Pokud osoba znalá bojových umění užije toto umění v dobré víře za použití technik blokující útok nikoliv techniky „vracení úderu“ užili tuto zbraň na nejnižší možné míře. Dalo by se to přirovnat k situaci, kdy je střelná zbraň použita k úderu pažbou.

Za daných okolností dokazování výpovědí a kamerovým záznamem stačilo k objasnění situace a její časové linie, čímž mohl být vyloučen exces extenzivní. K objasnění přiměřenosti obrany byli přizváni znalci z oblasti lékařství k posouzení jednotlivých zranění a intenzity, kterou byla zranění způsobena. Tím se vyloučil intenzivní exces nutné obrany. Pokud by byly stále další pochybnosti o přiměřenosti obrany, mohl by napomoci znalec z oblasti sebeobran, který by objasnil jednotlivé techniky a jejich míru škodlivosti proti útočníkovi.

Skutečná situace č. 1 – nástražné zařízení

Podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. 6 Tdo 66/2007, umístil obviněný pod podlahu dřevěné kůlny, která se nacházela na jeho pozemku, nástražný výbušný systém, přičemž poškozený, jenž v tomto objektu chtěl odcizit nějaký hliník, přešel oplocení pozemku a po otevření dveří kůlny došlo k explozi nástražného systému, jež mu způsobila těžké zranění levé nohy, která mu musela být v nemocnici pod kolenem amputována. Obviněný byl podle skutkových zjištění osobou, která měla určité zkušenosti v zacházení s pyrotechnickým materiálem, a věděl o riziku zranění možnými střepinami při výbuchu, o čemž se zmiňoval v souvislosti s výrobou zařízení, to však sestrojil tak, že výbušný účinek byl cíleně směřován do prostoru vchodu, kde by se právě nacházela osoba, která by se pokusila dveře otevřít a tím by iniciovala spouštěcí zařízení.

Bylo třeba zhodnotit poměrně výraznou nepřiměřenost prostředku, který k ochraně svého majetku použil, k jiným možným způsobům ochrany a též i výraznou závažnost způsobeného následku, způsobení devastujícího, život ohrožujícího zranění v zájmu ochrany majetku omezené hodnoty, který nebyl zajištěn žádným běžným způsobem, ač takový způsob mohl použít. Pokud by měl obžalovaný skutečně výraznou obavu o majetek umístěný v dřevníku, pak mu nic nebránilo, aby jej vybavil pevnými dveřmi, které by šly řádně uzavřít a zejména uzamknout. Místo toho však byl dřevník opatřen jen dveřmi s rozbitou výplní bez kliky a bez zámku, které byly pouze zvenčí zapřeny prknem, aby se samy neotvíraly. Takovýto způsob uložení věcí nesvědčí o tom, že by se obžalovaný snažil přiměřeným způsobem zabránit jejich odcizení, ale instalace nástražného zařízení spíše působí dojmem odvety vůči dřívějším narušitelům.

Na základě výše uvedeného tedy **nebyly** pro aplikaci ustanovení §29 trestního zákoníku o nutné obraně či §28 trestního zákoníku o krajní nouzi, jež vylučují protiprávnost, splněny zákonem stanovené podmínky. Nutno zdůraznit, že v případě obavy obviněného, byť prokazatelně jakkoliv důvodné, z narušení jeho pozemku a zejména vlastnictví, nešlo v jednání poškozeného o útok, který bezprostředně hrozil (tj. za hrozbou by bez prodlení následoval) nebo trval. Činem

obviněného, kterým z důvodu zmíněné o3bavy umístil v prostoru kůlny svého pozemku popsanou výbušku, nebylo rovněž odvraceno nebezpečí přímo (tj. bezprostředně) hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem. V době, kdy obviněný zařízení nainstaloval, tudíž nebyly naplněny základní náležitosti nutné obrany ani krajní nouze.⁵⁸

§145 Trestního zákoníku stanovuje sazbu ublížení na zdraví následovně: Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let. Důležitým slovem tohoto odstavce je „úmyslně“. Jak bylo řečeno výše, kůlna nebyla řádně zabezpečena dveřmi, které by znemožňovaly nebo ztížily přístup dovnitř, do kůlny se tedy mohl dostat kdokoli jen odložením prkna, které dveře zapíralo. Dle Nejvyššího soudu tedy nešlo jen o zabezpečení majetku: *„Takovýto způsob uložení věcí nesvědčí o tom, že by se obžalovaný snažil přiměřeným způsobem zabránit jejich odcizení, ale instalace nástražného zařízení spíše působí dojmem odvety vůči dřívějším narušitelům.“*

Dále bychom mohli polemizovat nad nedbalostí, ovšem *„Obviněný byl podle skutkových zjištění osobou, která měla určité zkušenosti v zacházení s pyrotechnickým materiálem, a věděl o riziku zranění možnými střepinami při výbuchu,....“*.

V tomto případě se dokazování týkalo pouze oprávněnosti nastražení výbušného zařízení, zda toto zařízení bylo určeno pouze k ochraně majetku s přiměřenou silou obrany.

Bylo tedy za potřebí odborného posudku v oblasti pyrotechniky, kvůli zhodnocení síly výbušniny a oblasti působení. Dále výpověď obviněného uvedla: *„Obviněný... věděl o riziku zranění možnými střepinami při výbuchu, o čemž se zmiňoval v souvislosti s výrobou zařízení, to však sestrojil tak, že výbušný účinek byl cíleně směřován do prostoru vchodu, kde by se právě nacházela osoba, která by se pokusila dveře otevřít a tím by iniciovala spouštěcí zařízení.“*

Předmětem soudních sporů byla zejména hypotéza, zda se nejednalo o předčasnou nutnou obranu. Z hlediska časových mezí nutné obrany je

⁵⁸ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu, sp. Zn. Tpjn 303/2008, ze dne 30.9.2009

nejzávažnější námitka, že jde o předčasnou nutnou obranu, neboť obránce jedná ještě předtím, než začne přímo hrozit konkrétní útok. To by bylo ovšem správné pouze za předpokladu, že by se nutná obrana realizovala a skutečně ukončila již instalací nebo nastražením příslušného obranného mechanismu. Ve skutečnosti tomu tak ale není, neboť obránce instaluje obranné zařízení, resp. programuje jeho činnost preventivně do budoucna pro případ útoku na zájem chráněný trestním zákonem, přičemž obrana není provedena (dokončena) již účelovou instalací takového zařízení, ale teprve jeho skutečným zásahem vůči útočníkovi. Toto předem plánované působení na útočníka v okamžiku útoku pomocí nástroje je právě onou nutnou a předpokládanou odpovědí na eventuální útok. Protože je tedy použitá obrana účinná teprve v okamžiku útoku jako bezprostřední reakce na něj, je časová podmínka nutné obrany splněna, pokud skutečně působí jen v době trvání tohoto útoku (nejde o tzv. exces extenzivní).⁵⁹

Vzhledem ke všem těmto důvodům dospělo trestní kolegium Nejvyššího soudu k závěru, že instalace a použití automatického obranného zařízení, jehož účelem je odrazit možný budoucí útok na zájem chráněný trestním zákonem na určitém místě bez součinnosti obránce (např. nástražné systémy, samostříly, zapojení elektrického proudu do mříží či kovového oplocení nemovitosti), samo o sobě nevyklučuje naplnění podmínek nutné obrany podle § 13 tr. zák. Použití automatického obranného zařízení zejména v podobě nástražného systému, který se automaticky uvede v činnost po vniknutí útočníka do chráněného objektu, musí ale splňovat zákonné požadavky kladené na jednání v nutné obraně.

Výbušný systém je jako ochrana nezajištěné kůlny, ve které byl uložený majetek zanedbatelné hodnoty, nepřiměřený," zdůvodnila soudkyně svůj rozsudek, kterým obviněného uznala vinným z trestného činu ublížení na zdraví, avšak upustila od potrestání. Věc skončila dovoláním u Nejvyššího soudu, který potvrdil, že podmínky nutné obrany nebyly splněny.⁶⁰

⁵⁹ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu, sp. Zn. Tpjn 303/2008, ze dne 30.9.2009

⁶⁰ DIVIŠOVÁ, Zuzana Mgr. *Automatická obranná zařízení, nástražné systémy a nutná obrana*. *Epravo* [online]. 17.9.2013 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/automaticka-obranna-zarizeni-nastrazne-systemy-a-nutna-obrana-92191.html>

Závěr

V zákonech České Republiky se můžeme dočíst o okolnostech vylučujících protiprávnost, ovšem osoby, které se v oblasti práva neorientují, či nedokáží slovům zákona porozumět, nechápou, o co se jedná, nebo si nedokáží představit dané situace. Ve své práci jsem se snažila toto téma, stejně jako pojmy s ním související, popsat a zjednodušit na laickou úroveň, aby byla veřejnost schopna danému tématu porozumět.

Hned v první kapitole jsem pochopila, jak rozlehlé toto téma je a o jak komplikovanou problematiku se jedná. Vzhledem k rozsahu práce, jsem musela vybrat a popsat jen ty nejdůležitější témata k pochopení dané problematiky a vybrat podstatné aspekty dokazování, se kterými se lze běžně setkat v případě sebeobrany.

Určit intenzitu obrany a útoku nebývá vždy jednoduché, u každého případu, záleží na okolnostech a jednotlivých detailech situace. K určení intenzity ve veliké míře přispívá znalecké dokazování dále pak určení zbraní a objektů v incidentu použitých, jejichž komparace z hlediska intenzity je zcela jasná, nebo je třeba dalšího vyjádření znalce. Součástí této kapitoly je také výčet myšlenek, které by měl každý občan ČR přehodnotit, než obranu proti útoku započne.

Dále je nutné určit si právní předpisy, podle kterých se občané ČR musí řídit a pomocí nichž jsou jim ukládána práva a povinnosti v oblasti sebeobrany a trestní odpovědnosti.

U dokazování sebeobrany je nutné si nejdříve stanovit obecnou rovinu. Obecné informace o tom, jak dokazování probíhá a co lze užít, jako důkazní prostředek nám pak pomohou lépe porozumět těmto jednotlivým částem při aplikaci na případy nutné obrany. Součástí této kapitoly jsou tedy i jednotlivé příklady užití důkazních prostředků v praxi.

Následně je nutné si stanovit, které aspekty jsou pro dokazování důležité, vedle intenzity útoku a obrany. Jsou jimi např. denní doba incidentu, Tělesné dispozice subjektů, použití zbraně, znalost bojových umění, ale i počet subjektů obou stran incidentu. Všechny tyto aspekty tvoří jedinečnost situace a musí být

posouzeny nejen pro poznání objektivní pravdy, ale napomáhají i posouzení intenzity obrany a útoku, která je při nutné obraně důležitou součástí.

Známe-li základní pojmy, jak lze posoudit intenzitu obrany i útoku, podle jakých zákonů lze tyto skutečnosti posuzovat, důkazní prostředky a aspekty dokazování, lze tyto poznatky užít v praxi. Jako praktickou část jsem tedy zvolila modelové situace, na kterých je problematika dokazování uplatněna. Zároveň jsou to situace v praxi ne příliš běžné. Tyto situace jsem vybrala právě pro jejich zvláštnost. Právě dokazování nevídaných situací je to nejsložitější, jelikož nelze analogicky užít judikátu obdobné věci a záleží tedy pouze na jednotlivých důkazních prostředcích.

Závěrem jsem zvolila situaci, která opravdu nastala, pro uvedení příkladu jak může dokazování probíhat a že ne vždy soudní spor končí rozhodnutím soudu 1. stupně, ale může se vléci mnohem déle a každý soud může v dané věci rozhodnout jinak v závislosti na nových důkazech či jiném úhlu pohledu na projednávanou věc.

Na základě praktické části této práce jsem dospěla k názoru, že zákony v oblasti nutné obrany a krajní nouze by měly být upraveny a více svým charakterem chránit obránce. Nemyslím, že je spravedlivé například bránit svou rodinu před útokem lupiče a jít do vězení za nepřiměřenou obranu. Samozřejmě chápu, že nynější zákony chrání pachatele před nepřiměřenou újmou, ovšem pokud se takový pachatel rozhodne jednat, musí s újmou v případě obrany počítat. A pokud si náhodou vybere ke svému činu rodinu s otcem, který je ochotný udělat cokoli, aby ubránil svou ženu a děti, je to jen nešťastná volba pachatele, nikoliv vina ochraňujícího.

Seznam použitých pojmů a zkratek

Např. - například

Tzn. – to znamená

Tj. – to je

Tzv. – tak zvaně

Odst. - odstavec

ČR – Česká republika

U.S.A. – United states of America

TČ – trestný čin

PČR – policie České republiky

CEM SZÚ – Centrum epidemiologie a mikrobiologie, státní zdravotní ústav

Tr. – trestní

Tr. Ř. trestní řád

Trestní zákoník – Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

Trestní řád - 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

Občanský zákoník - Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Dojo – místo, kde probíhá výuka některého bojového umění

Bojové umění - soustava postupů nebo tradic, které učí, jak se chovat v boji s protivníkem

Seznam použité literatury

Monografie

- BROCH, H. 2013. *Teorie masového šílenství: příspěvky k psychologii politiky*. Praha: Academia.
- FENYK, J. In Císařová, D. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 333
- FENYK, Jaroslav, Roman HÁJEK, Igor STRÍŽ a Přemysl POLÁK. *Trestní zákoník a trestní řád: Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Praha: Linde Praha, 2010. ISBN 978-80-7201-802-4. s. 193
- FIRST, R. – BLAHUT, A. *Sebeobrané modelové situace*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie, 1998. Skripta 1057558.
- FRYŠTÁK, Marek, PROVAZNÍK, Jan, BRUCKNEROVÁ, ŽATECKÁ, Eva. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Ostrava: Key Publishing, 2014. 191 s. ISBN 978- 80-7418-221-1
- JANEČKOVÁ, Eva. *Právní aspekty sebeobrany: Krajní nouze*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-760-7. s. 24, 40
- JELÍNEK, Jiří Doc. JUDr. CSc. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-630-3. s. 312, 372
- LANKOVÁ, Jana. *Pojetí nutné obrany v České republice, Německu a USA*. Brno, 2014. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.
- LUKÁŠ, Luděk. *Bezpečnostní technologie, systémy a management I*. Zlín: VeRBuM, 2011, 316 s. ISBN 978-808-7500-057.
- MASNÁ, Kateřina. *Okolnosti vylučující protiprávnost*. *Epravo.cz* [online]. Praha, 2020 [cit. 2022-01-24]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/okolnosti-vylucujici-protipravnost-110612.html>
- NÁCHODSKÝ, Z. *Učebnice sebeobrany pro každého*. 1. vyd. Praha: Futura, a.s. 1992. ISBN 80 – 85523 – 01 – 09
- NOVÁK, Jindřich, Otakar SKOUPÝ a Ivan ŠPIČKA. *Sebeobrana a zákon*. 2. vydání. Praha: KLAVIS, 1991. ISBN 80-900338-0-6. s.58
- NOVOTNÝ, F. *Právo na sebeobranu. Jak se smíme bránit?* 1. vyd. Praha: Lexik Nexis CZ, 2006. ISBN 80 – 86920 – 10 – 0.
- POKORNÝ, Aleš. *Důkazní prostředky v trestním řízení*. Praha, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Doc. JUDr. Jaroslav Fenyk, PhD. s. 37 - 44
- TOBIÁŠOVÁ, Eva. *Nutná obrana*. Diplomová práce. Plzeň: právnická fakulta ZČU, 2013, s. 31
- VERNER, Lukáš. *Nutná obrana v souvislosti s osobami praktikujícími bojová umění*. Brno, 2019. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Doc. JUDr. Marek Fryšták, PH.D.
- VONDRUŠKA, F. In Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. C.H.Beck, 2003, s. 378-379.

Zákonná úprava a interní akty řízení

- Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu, sp. Zn. Tpjn 303/2008, ze dne 30.9.2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR 8 Tdo 1424/2015
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Tdo 111/2007
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 443/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. 3 Tdo 1380/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2007, sp. zn. 3 Tdo 111/2007

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. 6 Tdo 66/2007

Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník, ČESKÁ REPUBLIKA, In: Sběrka zákonů

Zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ČESKÁ REPUBLIKA, In: Sběrka zákonů

Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník, ČESKÁ REPUBLIKA, In: Sběrka zákonů

Webové stránky a elektronické zdroje

DIVIŠOVÁ, Zuzana Mgr. *Automatická obranná zařízení, nástražné systémy a nutná obrana*. *Epravo* [online]. 17.9.2013 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/automaticka-obranna-zarizeni-nastrazne-systemy-a-nutna-obrana-92191.html>

DOSTÁL, Aleš Mgr. Doktrína „Stand your ground“ při uplatnění práva na sebeobranu v USA [online]. *Bulletin-advokacie.cz*. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/doktrinastand-your-ground-pri-uplatneni-prava-na-sebeobranu-v-usa>

Duty to Retreat and Stand Your Ground: Counting the States [online]. *The Volokh Conspiracy*. Dostupné z: <http://www.volokh.com/2013/07/17/duty-to-retreat>

HORNYCHOVÁ, Helena. *Kriminalistika a písmoznalectví: znalecký posudek* [online]. In: 2022 [cit. 2022-02-23]. Dostupné z: <https://www.hornychova.cz/znalecky-posudek/>

KLOUBEK, Martin JUDr. *Jak se bránit proti útoku: Nutná obrana* [online]. 2009 [cit. 2022-01-28]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nutna-obrana/>

MLČÁK, Miroslav Mgr. *Nutná obrana 1. - útok*. *Juristic* [online]. 2000 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <http://trestni.juristic.cz/45620/clanek/trest3.htm>

New Jersey Self-Defense Law [online]. *New Jersey Legislature*. Dostupné z: http://www.njleg.state.nj.us/2008/Bills/A0500/159_11.PDF

OLR Research Report: The Castle Doctrine and Stand-Your-Ground Law [online]. *Connecticut State Assembly*, 2012. Dostupné z: <http://cga.ct.gov/2012/rpt/2012-R-0172.htm>

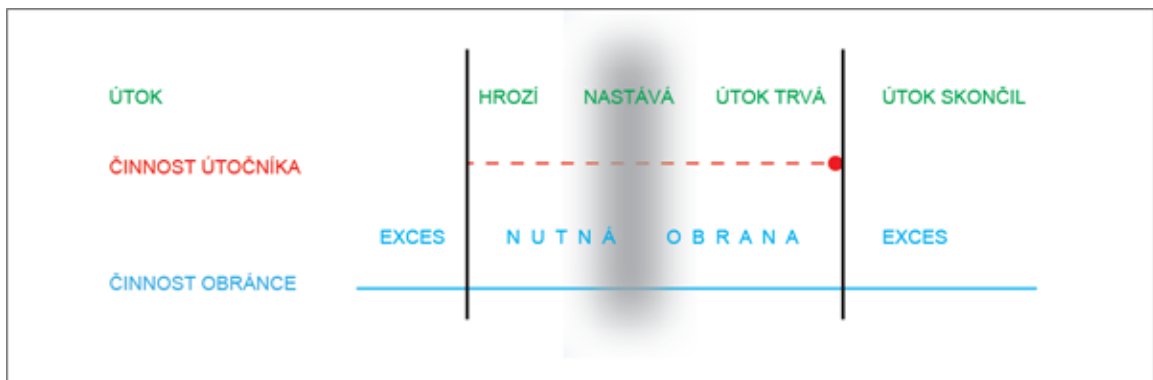
PAVLOVIČOVÁ, Kristýna. *Pes, jakožto zbraň či „pachatel“*. *Právní prostor* [online]. 27.5.2020 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: https://www.pravniprostor.cz/clanky/spravni-pravo/pes-jakozto-zbranci-pachatel-k-otazkam-verejnopravni-odpovednosti-vlastnika-psa#_ftn1

RŮŽIČKA, Josef a Hana KLEMENTOVÁ. *Pes k obraně osob a ochraně majetku*. *RTW* [online]. [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: http://www.rtw.cz/www.rtw.cz/vycvik/ostatni/pes_k_obrane/dil10.html

Stand Your Ground: Which 26 States Have It and What Does It Mean? [online]. *GlobalGrind.com*, 2013. Dostupné z: <http://globalgrind.com/2013/07/23/stand-your-ground-law-26-statesbreakdown-meaning-list>

TEICHERT, Damian. *Pepřový sprej v zahraničí a v česku*. *SpyShop* [online]. 2020, 9.2.2020. Dostupné z: https://www.spyshop24.cz/blog_cz/peprovy-sprej-v-zahranici-a-v-cesku/

Přílohy:

Příloha 1.: Meze nutné obrany

Vysvětlivka: Zelenou barvou je vyznačen průběh útoku v čase, červenou činnost útočníka a modrou činnost obránce. Dvě černé svislé čáry představují meze nutné obrany.